

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**EXIMI-//VM PLANEQVE DIVI-//NVM OPVS
INCOMPARABILIS// Theologi Dionysij, professione
Car//thusiani, in quo opere contine[n]tur// quinque
humanae uitae specu//la**

Dionysius <der Kartäuser>

Coloniae, 1540

Specvlorvm Statvs Vitae humanæ, LIB. III. qui inscribitur Speculum
secularium, siue mundi huius amatorum.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55481](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55481)

SPECV

LORVM STATVS VITAE

humanae, LIB. III. qui inscribitur Spe
culum secularium, siue mundi hu
ius amatorum.

Hiere. 20.

Bernar.

ERBA Hieremiæ prophetæ: Quare de uulua matris egressus sum ut uiderem laborem & dolorem, & cõsumerentur in conclusione dies mei? Si talia loquitur de se, ille quem sanctificauit deus in utero, qualialoquar de me quem mater mea genuit in peccato? Bernardusenim dicit: Stude cognoscere teipsum, quia multo melior & laudabilior es si teipsum cognoscis, quam si te neglecto cognoueris cursus siderum, uires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, & haberes omnium caelestium & terrestrium scientiam. Attende ergo diligenter o homo, quid fuisti ante ortum, & quid es ab ortu usq; ad occasum, & quid eris post hanc uitam. Profecto fuisti spurcissimum sperma & uile semẽ conceptus in putredine carnis, in feruore libidinis, in foetore luxuriæ, & (quod deterius est) in labe peccati. Sed attende, quo cibo in utero materno nutritus sis. Profecto sanguine menstruo, qui cessat in fœmina post conceptum, ut ex eo nutriatur conceptus in utero. Qui quidem sanguis fertur esse tam detestabilis & immundus, ut eius contactu fruges non germinent, arescant arbuta, moriantur herbe, amittunt arbores textus, & si canes inde comederint, in rabiem efferuntur. Postea plorans & eu
lans

SECVLARIVM

lans traditus es huius mundi exilio ad laborem timo-
 rem & dolorem, & quod grauius est, ad mortem. For-
 mauit igitur dominus deus hominem de limo terræ,
 quæ cæteris indignior est elementis. Planetas & stel-
 las fecit ex igne, flatus & uentus fecit ex aere, pisces &
 uolucres fecit ex aqua, homines & iumēta fecit de ter-
 ra. Considerans igitur aquatica te uilem inuenis, con-
 siderans aerea te uiliorem cognosces, considerans ig-
 nea te uilissimum reputabis. Nec ualebis te parifi-
 care cælestibus, nec audebis te præferre terrenis, quia
 parente iumentis inuenies, similem recognosces.
 Vnus est hominum & iumentorum interitus, et aqua
 Eccl. 3
 lis utriusq; conditio, cum nihil habeat homo ampli-
 us iumento, de terra orta sunt, & in terram pariter re-
 uertentur. Verba sunt ista non cuiuslibet hominis sed
 sapientissimi Salomonis. Sic ergo o homo quantūcun-
 q; nobilis diceris, ad hunc mundum uenisti, nec me-
 mor es quam uilis origo tui. Forma, fauor populi, fer-
 uor, iuuenilis opesq;. Subripuere tibi, noscere, quid sit
 homo. Nunc attende secundo, o homo quid es. Audi
 de hoc stellam doctorum Augustinū, ira de seipso di-
 centem: Heu miser quid sum ego? Sum uas sterquil-
 nis, concha putredinis, plen⁹ fætoe & horrore, cæcus,
 pauper, nudus, plurimis necessitatibus subditus, igno-
 rans introitum & exitum meum, miser & mortalis,
 cuius dies sicut umbra prætereunt, cuius uita sicut la-
 na euanescit, sicut flos in arbore crescit & statim mar-
 cescit. Sum terra miseriæ, filius iræ, uas aptum in con-
 tumeliam, genitus per inmundiciam, uiuens in mise-
 ria, moriturus in angustia. Item Bernardus: Quid ali-
 ud est homo quam sperma fatidum, saccus stercoreū,
 cibus uermium? Si diligenter consideres, quid per os,
 nares, ceterosq; tui corporis meatus egrediatur uilius
 ster

Stella docto-
 rū Augusti-

SPECVLVM

Merquilinium numquam uidisti. O uilis conditionis
humanae indignitas, herbas & arbores inuestiga. Ille
de se producit flores, frondes, fructus, et tu de te len-
des, pediculos, et lumbricos. Ille de se tundunt oleum,
uinum, & balsamum, & tu de te sputum, urinam, &
stercus. Ille de se spirant suauitatem odoris, & tu de te
reddis abominationem fetoris. Qualis est arbor, ta-
lis est fructus eius. Non enim potest arbor mala fructus
bonos facere. Quid enim est homo secundum formam,
nisi arbor uersa? Cuius radices sunt crines, truncus est
caput cum collo, stipites est pedes cum talis, rami sunt
ulnae cum tibis, frondes sunt digiti cum articulis. Ho-
mo est folium quod a uento rapitur, & stipula quae a
sole siccatur. Vnde beatus Job ait: Homo natus de mu-
liere repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur
& conteritur, & fugit uelut umbra, & nunquam in eo-
dem statu permanet. Hinc & deus ait ad hominem: Ci-
nis es & in cinerem reuerteris. Et Job dicit domino: Me-
mento quae ego quod sicut lutum feceris me, & in pulue-
rem reduces me. Quid ergo lutum superbis? de quo pul-
uis extolleris? Vnde cinis gloriaris cuius conceptio cul-
pa est, nasci poena, labor uita, necesse mori. Cur carne
tuam preciosis rebus impinguas & adornas, quae post
paucos dies uermes deuoraturi sunt in se pulchro, ani-
mam uero tuam non ornas bonis operibus, quae deo
praesentanda est & angelis in caelis. Quare animam tuam
uili pendis & ei carnem praeponis? Dominam ancilla-
ri & ancillam dominari, magna abusus est. O anima ha-
bes inimicum domesticum amicum aduersarium qui
malum pro bono reddit, & sub specie amicitiae crude-
lior existens inimicus. Hic hostis est caro tua infelix et
misera, multum tamen dilecta. Hanc cum pauisti ini-
micum pessimum contra te erexisti. Hanc cum ornasti.

Job. 19

hōtem crudelissimum contra te armasti. Hanc cum
 foris uarijs & preciosis indumentis induisti, omnibus
 caelestibus ornamentis te spoliasti. Considera tertio ex
 go & attende, o peccator, quid eris post hanc uitam?
 Eris reuera cadauer miserum & putridum, & cibus
 uermium. Inspice sepulchra eorum qui morte corpo
 ris hinc exierunt, & nihil inuenies in eis nisi cinerem
 & uermem; & fetorem & horrorem. Quod tu et illi
 fuerunt, & quod ipsi sunt, tu eris. Homines fuerunt si
 cut tu, comederunt, biberunt, & miserunt, duxerunt in
 bonis dies suos, et in puncto ad inferna descenderunt.
 Hic caro eorum uermibus & illic anima ignibus de
 puratur, donec rursus infelici collegio colligati sem
 piter nis inuoluantur incendijs, qui socij suerunt in ui
 cijs. Vna namq; pœna implicat, quos unus & mor in cri
 mine ligat. Quid profuit illis inanis gloria, breuis læ
 ticia, mundi potentia, carnis uoluptas, falsæ diuitiæ,
 magna familia, & mala concupiscentiæ? Vbi risus, u
 bi iocus, ubi iactantia, ubi arrogantia? De tanta lati
 tia quanta tristitia, post tantillam uoluptatem tam
 grauis miseria, de exultatione ceciderunt in grandem
 ruinā & magna tormēta. Quicqd illis accidit, tibi acci
 dere potest quia hō es, homo de humo limus de limo.
 De terra es & de terra uiuis, & in terrā reuerteris quā
 do ueniet dies ultima, quæ subito ueniet & forsitan
 hodie erit. Certum est enim, quod morieris, sed incer
 tum, quando, aut quomodo, uel ubi, quoniam mors
 ubique te expectat. Tu quoque si sapiens fueris, ubi
 que eam expectabis. De his etiam mundi amatoribus
 sic dicit Isidorus: Dilectissimi pensare debemus, quā
 breuis est mundi felicitas, quam modica est huius
 seculi gloria, quam caduca & fragilis est tempora
 lis potentia. Dicat enim qui poterit, ubi sunt reges

o n ubi

SPECVLVM

ubi principes? ubi imperatores? ubi rerum locupletes?
 ubi potētes seculi? ubi diuites mundi? Qua umbra trā-
 sierunt & uelut somnium euauerunt, queruntur &
 non sunt. Quid dicemus ad hæc? Reges obierunt &
 principes mortui sunt, multi tamen putant diu uiue-
 re, & quasi nunq̄ morte cadere de præsentī uita. Certe
 non sic impij, non sic. Vos autem sicut homines mor-
 riemini, & sicut unus de principibus cadetis. Adhuc
 de conditione hominis post mortem, sic dicit beatus
 Bernardus: Quid fœtidius humano cadauere? qd hor-
 ribilius mortuo homine? Cuius in uita erat gratissi-
 mus amplexus, fit in morte horribilissimus aspectus.
 Quid ergo profunt diuitiæ? quid deliciae? quid hono-
 res? Diuitiæ non liberant à morte, nec deliciae à uermi-
 bus, nec honores à fœtore. Item dicit Chrysostom. de
 eodem sic: Quid profuit illis, qui in luxuria corporis
 & in præsentis uitæ uoluptatiōe usq; ad diem ultimū
 permanserunt. Intuere nunc sepulchra eorum, uide si
 est aliquod iactantiæ ue stigium in eis, si aliqua diuiti-
 arum uel luxuriæ signa cognoueris. Require ubi nūc
 uestes & ornāmēta tam pulcherrima. Vbi nunc & spe-
 ctaculorum uoluptas, ubi assedarum turbæ & conui-
 uiorum cessit opulētia. Rīsus iocus & immoderata
 lætitiā atq; effrenata, quo abiit? quo recessit? ubi illa
 nunc & ubi ipsi? Quis finis utrorunq;. Intuere dilige-
 ter, & accede p̄cipius ad singulorum sepulchra, uide
 cineres solos & fœtidās uermium reliquias, & recor-
 dare charorum hunc esse finem, etiam si in lætitiā &
 delitijs, etiam si in labore & cōrinentia transigerunt
 hic uitam. Ecce dilectissime mihi, iam legisti, iam uidi-
 sti in hoc capitulo ex uerbis sanctorum, quid fuisti
 ante ortum, quid es in præsentī uita, & quid eris post
 hanc uitam. Vt nam circa hæc tria iugi meditatione
 uer

uerferis. Infelices quippe filij Adam omiffis ueris & salutaribus studijs, caduca potius & transitoria quarunt. Sed tu charissime ruminans in corde uilitatem tuam & miseriam, secundum exteriorem hominem sectare humilitatem, tuge superbiam, sciens quod superbia est signum, quo diabolus distinguit suos ab alijs. Vnde de Iob: Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Vnde Greg. Evidentissimum signum reproborum superbia, electorum humilitas. Quod si quis habeat, cognoscitur sub quo rege sit uel milite, scilicet utrum sub rege Christo an diabolo. Isidorus: Anima superbi adeo derelinquitur, & fit dæmonij habitaculum Ecclesiasticus: Odibilis deo & hominibus supbia, ut patet, quia superbia luciferum de cælo eiecit, Adam de paradiso depulit, Pharaonem & exercitum eius submersit, Saul de regno eiecit, Nabuchodonosor in bestiam transmutauit. Propter superbiam Antiochus male mortuus est, Herodes ab angelo percussus.

Eccl. 10.

De peccato in communi & quanta per peccata incurrimus spiritualia detrimenta siue damna.

CAP. II.

QVI facit peccatum à diabolo est, qui peccat ab initio. Scribitur enim in prima canonica Ioannis. peccatum est onus graue, quod cælum non sustinet, nec terra ultimo sustinebit, sed detrudet in infernum cum autore suo. Et sciendum secundum August. quod peccatum est omne dictum factum uel concupitum contra legem dei. Debet autem quilibet bonus Christianus q saluari desiderat summo studio & summa diligentia, omne peccatum uitare, & hoc precipue

Cap. 3.

Peccati defectum secundum Augustinum.

pue propter tria Primo, quia deo summe displicet, se-
 cundo quia dæmonibus ualde placet, tertio homini
 summe nocet. Dixi tibi primo, o in felix peccator, qd
 debes summa diligentia uitare omne peccatum, quia
 deo creatori tuo summe displicet. Ad hoc sciendum,
 debes cogitare quid deus fecerit propter odium pec-
 cati. Ipse enim propter peccatum fere semel dissipauit
 omnia opera sua, scilicet, totum mūdum per dilu-
 uium. Alij autem reges & potētes in præiudicium ini-
 micorum suorum depopulantur terras eorum, deus
 aut dissipauit terrā ppriā, quia peccatum intraerat
 terram suam. Item secundo deus non solum odio ha-
 bet peccatum ipsum, sed etiam quicquid peccatū tan-
 git. Alij namque homines propter uinum corruptum
 non proijciunt in mare uasa aurea uel argētea, sed ser-
 uant uasa & uinum effundunt, deus autem non solum
 peccatum sed etiam uasa peccati, scilicet creaturas ra-
 tionales, id est, animas ad imaginem suam factas, &
 suo precioso sanguine redemptas, in odium peccati
 proijcit in oceano infernali. Quia ut dicitur Sapien-
 tiæ decimoquarto: Odio sunt deo impius & impietas
 eius. Vnde deus non habet tam bonum amicum nec in
 cælo, nec in terra, quem non haberet odio usq; ad mor-
 tem, si inueniret in eo uel unum peccatū mortale. Vn-
 de Petrus, licet uidentius amaret Christum quam ce-
 teri Apostoli, tamen Christus eum condemnasset, si de-
 celsisset in peccato trinae negatiōis. Tertio quātū de-
 odiat peccatū ostenditur per hoc, quod propter pecca-
 ta mūdi suum innocentem unigenitum interfecit. Vn-
 de dicit: Propter scel⁹ populi mei percussit eū. Et ipsemet
 dei filius ut peccatū interficeret et occideret, tradidit
 in morte animā suā, ut dicit similiter Isaig. 53. Nullus
 autem

Gensl. 7

Sapient. 14

Maiz. 63

aſit inuenit qui tantū odit inimicū ſuū, q̄ in eius odiū
 uellet interficere unigenitū propriū uel etiā ſemetip̄m
 Quarto per hoc oſtendit, quia deus perſecut⁹ eſt pecca
 tū ab initio in t̄m, quod ꝑiecit ip̄m de celo. Et uidens
 quod remanſerat in terra ſcilicet in mundo, ipſe in
 ꝑpria perſona deſcendit in mundū, ut de ipſo fugaret
 peccatū, & tandē in die iudicij ꝑiiciet & claudet ipſum
 in infernū Vnde Micheas. Proiiciet in profundū ma
 ris omnia peccata ueſtra. Quinto, quā ſumme deus
 odiat peccatum patet per hāc ſimilitudinem, quia bo
 na mater uideretur multū odire illud, propter quod
 puerum ſuum proiiceret in clibanum ardentem, nec
 unquam eum inde extraheret: Sic deus propter odi
 um peccati filios ſuos, quos tantum dilexit quod pro
 illis mori uoluit, in ignē inextinguibilem proiiciet, ſi
 inuenerit in eis peccatum mortale, Sic ergo o pecca
 trix anima legiſti, quantum deus odio habeat pecca
 tum. Tu igitur ſi ei placere cupis, oportet te ſumme ui
 tare illud, ita ut timor locum habeat in te. Mulier e
 nim eſſet multum infidelis, quæ illum cubaret in le
 ſto ſuo, quem uir ſuus odit, & per quem multa ma
 la uiro ſuo eueniunt: Sic certe peccatū eſt, quod ſum
 me odit Chriſtus animarum ſponſus & per quod mul
 ta mala ſibi acciderunt, & tandem ipſa mors: Mortu
 ſus enim eſt propter delicta noſtra ſecundum Apoſto
 lum. Et ideo eſt ualde infidelis erga Chriſtum, qui re
 cipit peccatum in corde ſuo. Propterea chariſſime iu
 ſta admonitionē ſapiētis, ab omni delicto mūda cor
 tuū. Dixi ſecūdo, q̄d debes ſumma diligētia uitare oē
 peccatū maxime mortale q̄a ſumme diabolo placet, &
 ualde letificat. Et hoc pot eſt ꝑbati triplici ſigno. Pri
 mi eſt, q̄a in nullo alio delectat. Nā nō uult aliud bal
 neū. Non querit aurum uel argētum. Nam Genſ. 1.

Mich. ult.

Eccl. 3. 2.

O i. h. di

Iob. 8

Iob. 30

i. Petri. 5

Iob. 40

dicatur in persona eius. Da mihi animas, cætera tolle tibi. Vnde Gregorius. Nihil se fecisse æstimat, cū animas non fauciat. Sicut enim auis rapax amat cor prede sic diabolus cor hominis. Secundum signum, quod diabolus summe amat peccatum patet ex assidua eius tentatione, & quia in procurando peccatum nunquā fatigatur. Nam sex milia annorum sunt & amplius, quod nihil aliud fecit quam procurare peccata. Ideo quando dominus interrogauit eum dicens: Vnde uenis, respondit, Circuiui terram & perambulauit eam. Tantum est occupatus in negotio peccatorum, quod non licet ei somnum capere. Iuxta illud Iob. Qui me comedunt, non dormiunt. Tertium signum, quod peccatum summe diabolū lætificat est, quia nunquam potuit uel poterit satiari pro peccatis. Nā infinita milia hominum peccatorum iam deuorauit, & tamen adhuc famelicus est: & sicut leo circuit quærens quē deuoret. Et non solum famelicus est, sed sitibundus. Iob sexagesimo. Absorbebit fluuium & non mirabitur, & habet fiduciā quod influat Iordanis in os eius, id est, in infernum. Fluuius quem absorbet diabolus non miratur, sunt peccatores cum impetu currentes in os eius. Iordanis uero, qui interpretatur humilis descensus, sunt iusti quieti & pacifici, quos diabolus summe desiderat absorbere. Exemplum habetur in Vitis patrū de capitulo dæmonum, & singulis dæmonibus, de peccatis & malis quæ procurauerunt reddētibz rationem. Et de illo diabolo qui specialiter fuit laudatus & honoratus à principe eorum & in cathedra collocatus, quia fecerat fornicari unum monachum, quem in quadraginta annis uix traxerat ad peccatum. O ergo peccatrix anima plora amare, eo quod totiens lætificasti in te inimico; tuos, scilicet dæmo-

nestotiens certe quotiens peccasti mortaliter. Et de
 cetero per puram confessionem & dignā pœnitentiã
 fac gaudere super te deũ tuũ & angelos eius, Scriptum
 est enim. Gaudiũ est Angelis dei super uno peccatore
 pœnitentiã agente. Dixi tertio, o peccator, quod toto
 studio tuo debes vitare omne peccatũ, quia tibi sum-
 me nocet. Nam primo propter peccatum mortale se-
 paramur ab amore dei & efficimur eius inimici. Lux
 ta illud. *Isaiæ.* Iniquitates nostræ diuiserũt inter nos
 & deũ, & peccata nostra prohibuerunt faciẽ eius à no-
 bis. Vnde non est aliquis sanctus ita magnus in celo,
 quantũcũq; sit amicus dei, si posset & peccaret mor-
 taliter, quin statim amicitia dissolueretur. Aug. Qui
 peccat in amicum uerissimũ & fidelissimũ dicitur ui-
 tuperabilis, qui uero peccat in deum omnipotentissi-
 mũ & piissimũ, quomodo nõ erit abominabilis? Secun-
 do per peccatum obligatur peccator & adiudicatur
 patibulo inferni. Vnde secundum institutionẽ diuinẽ
 legis, à qua non multũ discrepat lex humana, omnes
 regalis decreti trãsgressores uel maiestatis regiæ con-
 temptores, id est, omnes peccatores merentur interi-
 re suspendio, secundum quod significatur secundo Es-
 dræ, in decreto Darij ubi sic dicitur: Denuncietur, ut
 quicũq; trãsgressi fuerint aliquid ex his quæ scri-
 pra sunt quantũ ad peccatũ commissiõis, aut spreue-
 rint quantũ ad peccatũ omissiõis, accipiat lignũ
 de suis propriis, quia de horto propriæ conscientiæ,
 ibi enim crescit lignum quo peccator suspenditur, &
 suspendatur, bona quoq; sua regi ascribant. Simi liter
 enim cedit ad gloriam regis cœlestis pœna reprobo-
 rum, sicut gloria bonorum. Ecce charissime quid lex
 humana corporaliter facit, hoc spiritualiter lex diui-
 na. Simile fere legitur *Hester. .7.* Dixit rex: Suspendi-

Luc. 19

Isaiæ. 19

Augustinus.

2. Esd. 17

SPECVLVM

re Aman in patibulo. Aman interpretatur iniquus & per hunc peccator intelligitur, quem rex caelestis iubebit suspendi in patibulo inferni, si eum in peccato mortali inuenerit. Tertio peccatum spoliat hominē omni bono gratiæ in presenti & gloriæ in futuro, prouerbiorum, 14 Miseros facit populos peccatum. Est enim peccator pauper quia nihil habet, immo per peccatū mortale seipsum amisit, & in seruitutem diaboli transiit. Pauperior, quia nihil potest lucrari, eo quod opera meritoria deo grata in tali statu facere non potest. Sed pauperimus, quia nihil potest ei dari. Nam bona facta non prosunt ei pro ipso ad salutem, quia nō uiuit nisi quo ad corpus. Vnde dicit Boethius quarto libr. de conso. Homo prauus non est homo, nisi sicut homo mortuus. Quarto per peccatum separamur à lumine deiformi et excecatur atq; obtenebramur. Vnde Sophonias. Ambulabunt ut cæci, quia domino peccauerunt. Et in psalmo: Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Vnde Hieronymus: Deprimatur plane anima per peccatum interius, ne ualeat respicere superius. Quinto peccatum est sicut putredo in pomo. Sicut enim putredo aufert pomum ualorem, decorem, colorem, odorem, & saporem: sic peccatum mortale aufert animæ decorem uite, odorem famæ, ualorem gratiæ, colorem formæ, & saporem gloriæ. Vnde putredo est omne peccatum. Nam de eo dicitur in Isaia. Qui facit illud, luto uilior est uita eius. Et Augustinus. Tolerabilius canis putridus foetet hominibus, quam anima peccatrix deo. Idem in quodam sermone de eodem sic ait: Per quæ uerba quendam lubricum a peccato retraxit. Quid prodest plena arca, si inanis est conscientia? Bona uis habere, & bonus esse non uis. Non uides erubescere te debere

Boethi.

Sopho. 2.

Isaia. 15.

a bonis tuis, si domus tua plena est bonis, & te habet
 ma'um. Quid enim est quod uelis malum habere? Dic
 mihi. Nihil omnino. Non uxorem, non filium, non
 seruum, non uillam, non tunicam, postremo non cali-
 gam, & tamen uis habere malam uitam. Rogo te, præ-
 pone uitam tuam caligæ tuæ. Omnia quæ circumia-
 cent oculis tuis elegantia & pulchra, tibi cara sunt,
 & tu ipse tibi uilis & fœdus es. Si possent tibi respon-
 dere bona tua quibus plena est domus tua, nonne tibi
 clamarent: Sicut tu nos bona uis habere: sic nos
 & uolumus habere bonum dominum. Tacita uoce
 interpellant dominum deum tuum contra te. Ecce
 tanta bona dedisti huic, & ipse malus est. Quid enim
 potest ei quod habet, quæcumque omnia dedit non ha-
 bet. Hæc Augustinus. Sexto ex peccato nascitur be-
 filialitas carnis Vnde Boethi⁹: Homo bonus probitate
 deserta in beluam conuertitur. Et philosophus septi-
 Ethicorum, quod talis peior est quam bestia. Et ideo
 Petrus & Iudas Apostoli, peccatores comparant mu-
 tis pecoribus. Et Dauid concordat eisdem dicens:
 Homo cum in honore, id est gratia gratum faciēte, es-
 set non intellexit, comparatus est iumentis insipienti-
 bus. Septimo & ultimo ex peccato nascitur diabo-
 li seruilis filialitas. Primæ Ioannis 3. Qui facit pecca-
 tum à diabolo est. Gregorius secundo moralium dicit
 Diabolus mentes peccatorum quos tentat, & ad con-
 sensum & operationē perducit, ingreditur, ibique mo-
 ratur. Pro his omib⁹, o infelix peccator, miserere ani-
 mæ tuæ, & noli inducere super eam hæc quæ legisti tā-
 ta mala, scilicet offensam dei, letitiā inimici, & dānū, p-
 priū. Agnosce hō, quæ nobilis est anima tua, & quæ grauiā
 fuerūt eius uulnera, pro quibus necesse fuit Christum
 dominum uulnerari. Si non essent hæc ad mortem
 sem

4. de consen.

SPECVLVM

Sempiternam, nunquam pro eorum remedio dei filius moreretur. Noli ergo uilipendere animæ tuæ passionem, cui a tanta maiestate tantam uides exhiberi cō passionem. Fudit ipse lachrymas pro te, laua & tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione, & lachrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinē suum, funde & tu tuum quotidiana corporis afflictione. Noli attendere, quid caro uelit, sed quid spiritus poscit. Nam ut dicit Gregorius: Vnde caro ad tempus suauiter uiuit, inde spiritus in æternum cruciatur. Et quod plus caro punitur in hac uita, tanto plus anima gaudebit in futura uita. Aug. Voluntarie nunc pro Christo postponamus quandoq; dimittenda, ne qd absit pro transitorijs amittamus æterna. Si enim tibi diceretur sis toto hoc mense diues & potens & fac quicquid uelis, utere carnis uoluptatibus sicut placet, ea tamē cōditione ut postea tibi oculi eruantur, omne solatium tollatur, toto tempore uitæ tuæ in fame & siti, in omni cruciatu uiuas & miseria, nunqd tale bonū hoc tēpore susciperes? Et quidem tota uita hæc nec mensis est, nec unius diei uel horæ spacium, ad illius infelicitatis æternæ inferni cōparationem, cui neq; finis est, neq; pœnæ similis inuenitur. Hæc Augustinus.

De pœnitentia cito faci-
enda.

CAP. III.

QVI nō accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus, inquit saluator Matthæi decimo. Per hanc crucem pœnitentia designatur, quā de necessitate quilibet peccator debet suscipere & pœnitentia scrua

seueranter tollere. si in aeterna beatitudine cum Christi
 cupiat regnare. Vnde Hieronymus in epistola ad
 Susannam. Necessaria est poenitentia, quae aut aequet
 crimina aut certe excedat. Et Augustinus: Quisquis **August.**
 saluari desiderat, quicquid sordis post purum baptis-
 mum contraxit, oportet quod abluat, saltem lachry-
 mis mentis. Sed forte dicit: Durus est hic sermo, non
 possum mundum spernere, & carnem meam odio ha- **Hieron.**
 bere & castigare. Audi non meam sed gloriosi Hiero-
 nymi super hoc responsionem: Impossibile est, inquit,
 ut quis praesentibus & futuris fruatur bonis, ut hic
 ventrem ibi mentem impleat, ut de delicijs ad delici-
 as transeat, ut in utroque seculo uidelicet caelo & terra **Grego.**
 appareat gloriosus. Quam Hieronymi sententiam Gre-
 gorius confirmat ita dicens: Multi cupiunt auolare de
 miseria praesentis exilij ad gaudia caeli, sed nolunt ca-
 rere oblectamentis mundi, uocat eas gratia Christi,
 sed reuocat eos concupiscentia seculi. Pierique cupiunt
 mori morte iustorum, sed nolunt uiuere uita eorum:
 & hi in aeternum peribunt, nam opera illorum sequuntur **Bern.**
 illos. Item Bern. Austeritas conuersationis sancti Ioa-
 nis baptistae peccatoribus deliciofis durus nuncius est a-
 terne mortis. Quid enim nos irrationales fere reptilia
 terrae insanimus, cum ille quo inter natos mulierum
 nemo maior surrexit, innocenissimum corpus suum
 sic affixit, & nos indui preciosis uestibus festinamus,
 & splendide laute & delicate epulari. Non sic impij non
 sicutur ad astra. Denique recordare parabolam Lazarum
 & diuitis illius, qui opum tantum dominus, qui pura
 & bysso indutus, unam aquae guttam inuenire non
 potuit ex hoc, cum esset in ardoris necessitate consti-
 tutus. Haec recordare mi amice, & age poenitentiam,
 dum tempus est. Nam, ut inquit Gregorius, deus & si
 pati-

penitenti ueniam spondit, peccanti tamen die crā
 Penitētia de- finum non promisit. Penitētia est perpetrata mala
 finitio secū- plangere, & plangenda iterum non cōmittere, id est,
 dū Gregor. propositum committendi non habere. Vnde Augusti-
 nus in Soliloquijs: Inanis est penitētia, quam sequēs
 coinquinat culpa. Nihil profunt lamenta, si replican-
 tur peccata. Nihil ualet à malis ueniā poscere, & ma-
 la denuo iterare. Tres autem sunt partes integra-
 les penitētiæ, scilicet cordis cōtritio, oris confessio,
 operis satisfactio. Quia enim deum tribus modis of-
 fendimus, scilicet delectatione cogitationis, impuden-
 tia locutionis, & superbia operis secundum regulam,
 ut contraria contrarijs curentur, tribus modis oppo-
 sitis satisfaciamus, delectationi cogitationis oppona-
 mus contritionem, impudentiæ locutionis confessio-
 nem, superbiæ operis satisfactionem. De contritio-
 ne primo uideamus. Contritio est dolor pro peccatis
 assumptus, cum proposito abstinendi, confitendi & sa-
 tisfaciendi. Iste dolor sicut dicit Bernar. debet esse tri-
 plex, scilicet acer, acrior, acerrimus. Acer debet esse,
 quia dominum deum nostrū & omnium creatorem
 offendimus. Acrior, quia patrem nostrum cælestem
 q nos multipliciter pascit, impugnauius, & in hoc
 peiores canibus fuimus, qui pascentem se diligunt &
 sequuntur. Acerrimus uero, quia redemptorem no-
 strum, qui nos redemit proprio sanguine, & à pecca-
 ti uinculis liberauit, & à crudelitate dæmonum, &
 acerbitate geennæ potenter eripuit, quantum in no-
 bis est, iterum crucifiximus. Sed & de tribus debemus
 dolere, scilicet de commisso peccato, de omissio bo-
 no, & de amisso tempore. De uirtute huius contritio-
 nis sic dicit Augustinus: Plus ualet cordis uera contri-
 tio, quam totius mundi peregrinatio. Item quadam
 glosa

Contritio
 quid.

glosa super Psal. Ad dñm cum tribula. Nescit domi-
 nus differre, quem compunctū corde sibi senserit sup-
 plicare: Chrysof. Sola est compunctio quæ facit ani-
 mam hotrescere purpuram, desiderare cilicium, amā-
 re lachrymas, fugere risum. Item: Nihil ita glutinat
 & unit nos deo, ut lachrymæ pœnitentis. E contra ue-
 ro ut ait Augu. Acriores diabolo dolores non infigi-
 mus, quā cū plagas pœtorū nostri orū confitendo & pœ-
 nitendo sanamus. Sed heu cū tanta bona per pœnitenti-
 tiā cōsequamur, pauci tñ pœnitentiā agunt. Ideo con-
 queritur dñs per Hieremiā dicēs: Nemo qd bonū est lo-
 quitur, nullus est qui agat pœnitentiā sup pœtō suo dñ-
 cens, quid fecit. Nunc de secundo scilicet de confessi-
 one uideamus. Confessio secundū qd cōter describi-
 tur: est legitima corā sacerdote pœtorū declaratio. Et
 dicitur cōfessio quasi simul uel ex toto uel undiq; fas-
 so. Nā ille uere cōfiteatur, qui totū fatetur. Vel sic secū-
 dum Isidorū in li. etymologiarū. Confessio est, p quā
 latens morbus aīa sub spe uenīe cōsequendæ, in dei
 laudē aperitur. De uirtute cōfessionis sic dicit Ambro:
 sup Beati immaculati. Cessat uindicta diuina, si cōfes-
 sio pcurat humana. Et Cassiodorus super illud Psal.
 Confiteantur tibi populi deus: Illis non iudex, sed ad-
 uocatus est Christus, q se propria confessione dāna-
 runt. Leo papa: Non remanet iudicio cōdēnandū, qd
 fuerit confessione purgati. Et Augustin lib. de pœni-
 tentia: Confessio est salus animarū, dissipatrix uitio-
 rum, restauratrix uirtutum, oppugnatrix dæmonū.
 Quid plura? Obstruit os inferni, portas aperit paradī-
 si. Pro his omnibus, o charissime, iuxta consiliū Isaiæ,
 dic tuas iniquitates ut iustificeris. Initium enim iustī-
 tiæ, confessio est peccatorum. Oportet aut te confite-
 ri oīa pœtā tua, quorum memoriā habes integre unī-
 lacet

Confessio unī
 de dicta.

S P E C U L V M

sacerdoti non diuisim, ita ut unam partem de peccatis tuis dicas uni sacerdoti, alteram alteri, quia tunc neuter sacerdos potest tibi conferre remedium salutare, quia sacramentum debet habere unitatem & integritatem, aliter non esset confessio sacramentalis. Ideo dicit Bernardus. Qui confessionem suam diuersis sacerdotibus diuidit, uenia caret. Execranda namq; fictio est peccata diuidere, & superficietenus radere, non intrinsecus eradicare. Et tales accipiunt excommunicationem pro absolutione, & maledictionem pro benedictione. Talis diuisio confessionis fit sapius per hypocrisim, quando grauiora peccata dicunt ignotis sacerdotibus, & illi cum quo debent sapius conuersari, dicunt solum leuiora. De talibus dicit Augustinus & ponitur in decretis. Qui confessione diuidit, laudandus non est, quod uni celat alij reuelat, quod est seipsu laudare & ad hypocrisim tendere. Sequitur de tertia parte penitentiae, scilicet de satisfactioe. Satisfactio secundu August. Est peccatorum causas excidere, & eoru suggestionibus aditum non indulgere. Nam ut dicit Gregorius, Nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi uoluptates quas dileximus, e contrario oppositis lametis insequamur. Et ut dicit Chrysost. Quales precessit offensio, talis debet sequi recociliatio. Tanto esto pronus ad lamenta, quanto fuisti pronus ad culpam. Quali tibi fuit ad peccandum intentio, talis tibi sit ad poenitendum deuotio. Grauiora peccata grauiora lameta desiderant. Quia, ut ait Eusebius Emisensis episcopus, non leui contritione agendum est, ut debita illa redimantur quibus mors aeterna debetur, nec perfunctiora opus est satisfactioe pro malis illis propter quae paratus est ignis aeternus. De eodem sic dicit sanctus Basilius in omelia. Grande alicui peccatum & graue

Satisfactio
quid,

Euseb. emis.

graue commissum est, grandi sine dubio confessione
 indiget pœnitentię: Multis & amaris lachrymis intentis
 pernoctatisq; uigilijs, iugibus continuatisq; ieiunijs.
 Si leue est delictum, par commissi fit & similis pœnitē
 tia. Petrus quoq; Blesē. quendam conuersum minus
 iuste pœnitētem sic hortatur de hoc: Verbum illud sa
 pientis, à tuæ sinu memoriæ non excidat, fili mi. De
 indulto & propiciato tibi peccato semper sis sollicitus.
 Sunt enim pleriq; qui ad perfectū pœnitentiæ sibi suf
 ficere credunt, quod à sua turpitudine destiterunt, nec
 recolunt excessus ueteres, quasi spatio tēporis euanue
 rint, & sola obliuione credunt se cum domino ad ple
 num de suis iniquitatibus transegisse. In persona hui⁹
 pœnitentis Iob ad dominum loquens dicit: Signasti Iob. 146
 quasi in sacco peccata mea. Non tam facile sine fletu
 & gemitu & cordis acerbo dolore sanantur, qui coa
 luerunt in medullis præcordiorum, nec leuiter culpa
 remittitur, nisi cum quantitate peccati humilitas pœ
 nitentiæ compensetur. Sed heu multi statim fatigan
 tur in hac uia satisfactionis & retrospiciunt cū uxore
 Loth. Contra quos sic dicit Bernardus in quodam ser
 mone: Qui perfecte senserit onus peccati & animæ læ
 sionem, ille aut parum sentiet aut omnino non senti
 et corporis pœnam, nec reputabit laborem, quo pec
 cata nouerit deleri præterita & cauere futura. Et Au
 gust. super Psalm. quinquagesimum: Sunt multi quos
 peccare non pudet, agere pœnitentiam pudet. O incre
 dibilis insania. De uulnere non erubescitis, de ligatu
 ra uulneris erubescitis. Nonne uulnus fœtidius & pu
 tridius est? Confuge ergo ad medicum, age pœnitenti
 am, dic iniquitatem meam ego cognosco, & peccatū
 meum contra me est semper, tibi soli peccaui, quia tu
 solus sine peccato es. P
tribus

SPECVLVM

Satisfactio
in tribus cō
sistit.

tribus, scilicet in oratione, eleemosyna & ieiunio, ut
iste trinarius contra istum nepharium diaboli trina-
rium opponatur, oratio contra superbiam, ieiunium
contra carnis concupiscentiam, eleemosyna contra au-
aritiam. Vel sic: Omne peccatum uel in deum com-
mittimus, & contra hoc ordinatur oratio, uel in pro-
ximum, & contra hoc eleemosyna, uel in nos ipsos, &
contra hoc ordinatur ieiunium. Hic propter pau-
peres Christi modicum de uirtute eleemosynæ tanga-
mus. Eleemosyna componitur ab elemon, quod est
misericordia & syna, quod est mandatum, id est man-
datum misericordiæ. Et secundum hoc scribitur per
e. Sed melius scribitur per i. & tunc dicitur elemosyna
ab eli quod est deus & syna. Inde elemosyna quasi man-
datū dei. Ipse enim proprio ore eam mandauit fieri.
Vñ in Luc. Date eleemosynā & ecce omnia mūda sunt
uobis. Vel dicit elemosyna ab cil qd est deus & moys;
quod est aqua, inde eleemosyna quasi aqua diuina. Si-
cut enim aqua extinguit ignem: sic eleemosyna ex-
tinguit peccatum. Hæc Catholicon. Sunt autem
præcipue tria quæ nos ad eleemosynas siue ad opera
misericordiæ exercenda debent prouocare. Primum
est quia misericordia redimit culpā, iuxta illud in Pro
uerbijs: Misericordia & ueritate redimitur iniquitas.
Et Danielis quarto: Peccata tua eleemosynis redime.
Hoc pulchre figuratum est quarti regum capite quar-
to, ubi scribitur quod mulier quæ congregauit in do-
mo sua uasa uacua non pauca, parum olei quod ha-
buit in omnia uasa diuisit, & sic creuit oleū, per quod
mulier a creditore liberatur. Vasa uacua sunt paupe-
res, quos in domo debemus congregare. Sicut Isaias
scribit capite quinquagesimo quarto: Egenos uagos
induc in domum tuam. Parum autem olei per omnia
uasa

Pro. 16.

nasa distribuitur. Juxta illud Tobia: Si exiguum tibi Tob⁴
 fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stude. Inde
 cum oleum misericordiae crescit per meritum & gra-
 tiam anima peccatrix creditori suo deo de peccatis
 suis satisfacit. Secundo eleemosyna bona tempo-
 ralia multiplicat. Vnde Gregorius in Dialogo: Ter-
 renæ substantiæ per hoc quod pauperibus distribu-
 untur, multiplicantur. Exemplum habemus tertio Re-
 gum decimo octavo, in uidua quæ Heliam pauit, cui
 propter hoc dominus farinam & oleum multiplicauit.
 Per quod datur intelligi, quod pauperes magis
 pascunt eleemosynarios quam econtra. Tertio ele-
 mosyna siue opus misericordiae in morte eleemosy-
 narium custodit, & animam eius cum claritate ad re-
 gnum cælorum perducit. Vnde dicit Ambrosius. So-
 la misericordia comes est defuكتورum. O quam bo-
 nus, quam necessarius comes est morienti eleemosy-
 na. Noli ergo dilecte famulum talem aduocatum
 post tergum derelinquere, sicut illi qui res suas auare
 retinētes, nihil in uita sua per manus proprias paupe-
 ribus distribuunt, sed eas post uitam per manus alie-
 nas dispensandas disponunt, similes illi qui post ter-
 gum uult portare lucernam, cum tamen dicit ecclesia-
 sticus: Ante languorem adhibe medicinam, Idem: An-
 te mortem benefac amico tuo, id est animæ tuæ, Vel
 Christo in membris suis, scilicet pauperibus. Præterea
 est sciendum quod diues a quo petitur eleemosyna de-
 bet cōsiderare tria. Primo quis eā petit, quia ipsemet
 dominus. Deus enim tantum diligit pauperes, quod
 quicquid fit eis propter amorem suum reputat sibi
 factū. Vnde scribitur Matthæi uigesimo quinto: Quic-
 quid fecistis uni ex his fratribus meis minimis mihi
 fecistis. Petit ergo eleemosynam per pauperē suū deus
 P ij a quo

S P E C V L V M

Prou. 21. a quo diues in oratione sua quotidiana petit regnum. Et ideo cum pauperi negat diues elemosynam, time-
 re debet quod deus nō exaudiet eum, cum petit ab eo
 regnū cælorum, quia dicit in Prouerbis: Qui obturat
 aurē suā ad clamorem paupis, & ipse clamabit & non
 exaudietur. Debet diues secundo considerare quod pe-
 tit deus qñ elemosynā in suis pauperibus petit, petit
 utiq; nō nostrū, sed suū. Et ideo ualde ingratus est deo
 qui pauperi negat necessariā elemosynā, cum de bo-
 nis dei habeat abundanter. Hoc considerauit Dauid q
1. Para. 19. dixit: Tua sunt dñe omnia, & quæ de manu tua acce-
 pimus, dedimus tibi. Terrio debet cōsiderare diues
 ad quid petat deus. Petit reuera per pauperē deus, nō
 ad dandū, sed ad mutuandū, nec tantū ad triplas imo
 ad centuplas usuras. Vnde dicit Augu. O homo quid
 foeneraris homini? foenerare deo tales usuras & centu-
 plum accipies, & uitā æternā possidebis. Et idcirco mi-
 nis est ingratus qui ad tales usuras non uult accōmo-
 dare deo, ad quales mutuaret Iudæo uel Sarraceno.
Eccēs. 7. Pro his omnibus charissime thesauriza tibi per pau-
 peres in cælo tanq̄ in tuto, opera misericordiæ facien-
 do in terra. Cor auari est quasi fouea sine fundo, & q̄
 plus recipit plus concupiscit ut nunq̄ uideatur imple-
 ta. Iuxta illud Ecclesiastæ: Auarus non implebitur pe-
 cunia. Attende quod cor sequitur thesaurū. Væ aut̄ il-
 li qui in terra thesaurizat, qui p̄ consequens cor suum
 in terra loco tā periculoso exulauit. Illuc ergo dicit
 Chrysoft. congrega substantiā tuam ubi patriam ha-
 bes, qui enim collocat thesaurum suum in terra non
 habet quod speret in cælo. Vt quid enim aspicit in cæ-
 lum, ubi nihil habet repositum. Illud solum tuum re-
 puta quod pauperibus erogasti. Non sunt enim homi-
 nis bona quæ secum deferre non potest. Ambrosius:
 Nil

Nihil tantum commendatur quam miseratio charitatis. Nō memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter exercuit opera pietatis. Leo papa: Ille ad dominum integros fructus præmittit, à quo nunq̄ pauper tristis recessit. Tanta est uirtus misericordiæ, ut sine ea aliæ uirtutes si sint, prodesse non possint. Quauis enim quis fidelis sit & castus, sobrius, & alijs maioribus ornatus uirtutibus, si tamen misericors nō est, misericordiam non meretur. Hæc in fauorem pauperum de uirtutibus elemosynæ & operum misericordiæ dicta sufficiant. Nunc ad propositum redeamus. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Ista crux pœnitentiæ assumenda est cito & in tempore iuuentutis, quia tunc deo magis placet & homini magis, p̄dest. Iuxta illud Ecclesiastici: Memen-

Ecci. 11.

to creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ. Idem: Fili ne tardes cōverti ad dominū, & ne differas de die in diē, subito enim ueniet ira illius & in tempore disperdet te. Sed contra hoc salubre sapientis consilium, diabolus immittit homini malam spem longioris uitæ dicens: Iuuenis es, diu potes adhuc uiuere, in senectute pœnitebis, & tunc facies pœnitentiam, & ibis ad confessionem. Multi uero credunt isti aduocato, & promittunt sibi longam uitam proponentes se in senectute emēdare, quos mors repētina rapit & damnantur. Vnde dicitur in Ecclesiastico: Repromissio nequissima multos perdit. Est ergo sciendum, quod talis promissio diaboli longioris uitæ & in senectute pœnitenti nequam est, quia contra ius & rationem, nequior, quia contra ipsum peccatorem: sed nequissima, quia contra dei bonitatem. Primo, quod sit nequā contra ius & rationē, apparet per tria exempla. Primum est, qui haberet quatuor asinos, & totum onus illorum

P iij impo-

SPECVLVM

Zacha. 1.

imponeret debiliori omnium, talis contra iustitiam & rationem faceret. Sic ille qui totum onus penitentiae peccatorum, quæ commisit in quatuor ætatibus, scilicet in a, dolescentia iuuentute, in uirili ætate, & in senectute, uult soli senectuti imponere, quando iam debilis est, & non potest laborare. Et tales merentur maledictionem, sicut dicitur apud Zachariam; Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & immolat debile domino. Sic ille qui fortitudinem suæ ætatis perdit, & debilitatem senectutis proponis immolare domino. Isidorus: Qui tempus congruum penitentiae perdit, frustra ante dei ianuam cum precibus uenit. Secundum exemplum est. Ille qui non potest leuare minus onus, quando fortior est & potentior, & uellet illud leuare, quando multo maius esset, & ipse debilior factus fuisset, merito stultus & iniustus reputaretur. Sic est de illo qui onus peccatorum & penitentiae quando minus est, ipse fortior, scilicet in iuuentute non uult portare, & credit melius portare, quando onus fuerit augmentatum. Talis assimulatur illi stulto, de quo dicitur in Vitispatrum, qui scindebat ligna & faciebat de illis sarcinam, & postea tentabat leuare, quando uidebat, quod non poterat de facili portare, deinde scindebat alia ligna & apponebat ad sarcinam, & postea tentabat, & quanto plus ponderabat, tanto plura addebat. Sic faciunt peccatores quando primo sentiunt pondus peccatorum & penitentiae deponunt, statim & peccata peccatis adiungunt, quia sicut dicit Gregorius: Peccatum quod per penitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit. Tertium exemplum est. Ille qui per totam uitam suam cum magnis sumptibus parat sibi domum, ubi non intenderet morari ullo modo, & domum in

Grego.

quauellet habitare in perpetuū destrueret pro posse
 suo, talis aperte faceret contra rationem, & ideo me-
 rito stult⁹ & insanus deberet reputari. Sed talis est pec-
 cator, qui usq; ad mortem differt conuertri. Ipse enim
 per totam uitam suam parat domū suam in inferno,
 cum tamen nullo modo ibi habitare uelit. Vnde dicit
 Paulus Apostolus. Qui facit contra conscientiam su-
 am ædificat ad geennā. Secundo quod ista repromis-
 sio longioris uitæ nequior est, quia contra ipsum pec-
 catorem, apparet per duo notabiliora exempla. Pri-
 mum est, quia ille qui plus diligeret se infirmum quā
 sanum, seruum quam liberum, nihil habentem quam
 omnium bonorum esse participem, talis iniquus esset
 cōtra seipsū. Talis est peccator qui tardat agere pœnā
 tentiam, quia plus diligit se in peccato, quod est infir-
 mitas spiritualis. Vel potius mors dicenda est. Vnde
 peccator intantum impius est contra seipsū, quod ma-
 gis diligit se mortuum quam uiuum seruum quam li-
 berum, malum quam bonā. Vnde dicitur Ioannes in
 epistola sua: Qui peccatū facit, seruus est peccati. Au-
 gust. Bonus homo etiam si seruit, liber est Malus ho-
 mo si regnet seruus est non unius hominis, sed quod
 peius est tot dominorum quot uiciorum. Secundū ex-
 emplum, Ille qui deberet magnam pecuniam ad usū-
 ras quæ quotidie cresceret, & posset persoluere & tū
 tardaret quantum posset, talis faceret contra seipsum.
 Sic est in pposito: Mora enim in pētis tanq̄ debitū cur-
 rit ad usuras, quia quanto diutius fuerit in peccatis,
 tanto plus soluet de pœna, unde in Apocal. Quantum
 se glorificauit homo & in delicijs fuit, tantum date eī
 tormentū & luctū. Tertio, q̄ ista pmissio lōgioris ui-
 tæ sit nequissima, q̄ cōtra dei bonitatē apparet p tria
 notabilia exēpla. Primū exēplū est. Si aliquis iuuenis
 dominū suū cui seruire teneret, a quo sua omnia habe-

S P E C V L V M

ret per totam uitam suam impugnaret, & inimico domini sui seruiret, & postea senio confectus in fine uite sue uellet domino suo seruire, & suum seruitium ei offerret, iniquus contra dominum suum esset, nec multum domino suo tale seruitium placeret. Sic est peccator qui offendit deum peccando, & seruit inimico diabolo in iuuentute, & in senectute proponit seruire deo: Secundum exemplum est: Si aliquis recepisset bona maxima à domino suo ad multiplicandum & lucrandum, et quod ipse deberet habere totum lucrum, & illa bona superflue expenderet, & pro nihilo daret in contemptum domini, talis impie ageret & contrarietatem domini sui ingratus esset. Sic est peccator qui corpus & animam sensus animæ, uires corporis, temporalia bona, spacium uite, & alia multa et magna beneficia recepit a deo, & omnia ista expendit in contumeliam creatoris peccando multipliciter, aperte facit contra bonitatem dei. De anima quæ tradita est nobis à deo quasi thesaurus preciosus, sic dicit Bernardus: Ve mihi si talentum mihi traditum, animam meam negligenter seruauero, precioso sanguine agni immaculati appreciatum. De tempore sic dicit idem: Non est tibi tempus impensum, quod non à te exigitur qualiter fuerit expensum. Tertium exemplum est. Si aliquis dispensator bonorum alicuius domini, bonum panem bonum uinum, & meliora cibaria daret extraneis & inimicis domini sui, & domino suo daret ad comedendum de pane corrupto de furfure & de putridis carnibus & piscibus, daretque ei ad potandum de fecibus uini sui, talis impie ageret contra dominum suum. Sic est peccator qui illud quod pulchrius est & melius de uita sua, scilicet iuuentutem & fortitudinem suam dat mundo & diabolo qui sunt inimici Christi, & quod

pej

peius est) scilicet nouissimum uitæ suæ, proponit deo domino suo dare. Non sic faciebat Dauid qui dicebat: Fortitudinem meã ad te scilicet seruiẽdum custodiã. Vñ dicit ecclesiasticus: Noli domino offerre feces senectutis, sed uinum libaminum floride iuuetutis. De peccatoribus pœnitentiã differentibus sic dicit Grego. Satis alienus est a fide, qui ad agendum pœnitentiã tempus senectutis expectat, cum nullum diẽ uitæ suæ in sua habeat potestate. Idcirco iuxta cõsiliũ Isidori, finire debet ad deum unusquisq; pœnitẽdo, dum potest, ne si dum potest noluerit, omnino cum uoluerit tarde nõ possit. Igitur festina ad pœnitentiã charissime, ne tardaueris, ut non cum fatuis uirginibus finaliter excludaris.

De contemptu seu odio mundi

CAP. III.

NOLITE diligere mundũ, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis dilexerit mundum, nõ est charitas patris in illo. Et mundus transit & concupiscentia eius: scribitur in prima canon. Ioan. 2. cap. Hęc uerba pertractans beatus Augusti. sic dicit: Quid uis utrum amare temporalia & transire cum tempore, an mundum nõ amare & in æternum uiuere cum deo. Amas seculũ absorbebit te, amatores suos uorare nouit non portare. Nota quod mundus est excommunicatus, quia sicut pro excõmunicato in ecclesia non oratur, sic nec Christus orauit pro mundo, qui tamẽ pro crucifixoribus suis orauit. Vñ dicit in ulmo sermone pro ipsis, scilicet discipulis, nõ pro mundo rogo. Stultum est tali domino seruire, qui in fine seruum nudum & sine mercede eijcere consueuit. Sic facit mundus. Vnde le-

1. Ioan. 2.

S P E C V L V M

gitur, q̄ Soldanus rex Babylonie, cum apud Damascum infirmaretur usq; ad mortem, & sciret sibi mortem imminere, signiferum suum uocauit dicens ei: Tu qui soles ferre uexilla mea ad bella, fer nunc mortis mee uexillum, scilicet uilem hunc panniculum per totam Damascum, dicens: Ecce rex orientis moriens non fert secum nisi hunc uilem panniculum. Simile fere legitur, q̄ quidam rex Lothoringie iuuenis cum esset in extremis, respiciens sua palacia & domos suas multas, dixit pluribus audientibus: O dñe Iesu quantum contemnendus est mundus iste? Ecce ego qui tot habui palatia & hospitia, nescio quo debeam hac nocte ire, uel quis me debeat hospicio recipere. Relinque ergo, o peccator, dñm tuum, scilicet hunc mundum, anteq̄ in tanta paupertate relinqueris ab eo, sciens, qm̄ ut dicit Iacobus: Qui amicus est huius mundi, inimicus dei constituetur. Gregorius: Tanto quis est deo proximus, quanto ab amore mundi est alienus. Ad hoc ostendendum Christus nudus extra ciuitatem pati uoluit & crucifigi, ut ostenderet nihil sibi esse commune cum mundo, & quicunq; uolunt consequi fructum sue passionis, debent exire mundum, saltem per affectum & mundanā conuersationem. Vnde dominus dicit Hieremie 51. Fugite de Babylonie, & saluet unusquisque animā suam. Babylon secundum Hieronymum interpretatur domus confusionis, & directe significat hunc mundum, in quo iam heu ubique confusio regnat, tam in clero q̄ in populo, tam in religiosis quam in secularibus, tam in senibus quam in iuuenibus, tam in uiris quam in mulieribus, ita ut merito beatus Iohannes dicat in canonica sua. Totus mundus in maligno positus est. Et ideo cōsulit fugiendum esse ad uitam religiosam, Beatus Bernardus ita dicens: Fugite de medio Babyloniae,

nis, id est, de seculo, & saluate animas uestras. Conuo-
late ad urbes refugij, id est, ad uiram religiosam, ubi
possitis & de præteritis agere pœnitentiam, & futuram
gloriam fiducialiter postulare. Non uos pœnitentiæ
austeritas deterreat, quia non sunt condignæ passio-
nes huius temporis ad præteritam culpam, quæ remit-
titur, ad præsentis consolationis gratiam quæ immit-
titur, ad futuram gloriam quæ promittitur. Sci-
endum autem, quod mundum debemus fugere pro-
pter quatuor. Primo enim solent sapientes recedere à
loco infecto a pestilentia uel fœtore, maxime quando
uel egros se sentiunt uel egrotaturos agnoscunt. Ta-
lis est mundus quia quot mala exempla peccantium
in eo uidemus, tot fœtores inficientes animam nostram
recipimus. Idcirco quia cum peccatum sit morbus cõ-
tagiosus, fugiēda est societas malorum. Non enim est
tutum sanis cum leprosis habitare. Ecclesiast. 13. Qui
tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communi-
cauerit superbo induet superbiam. Noluit Iacob ha-
bere Esau socium itineris sui. Hieronymus: Certe nil
tam nocet homini quàm mala societas. Talis enim ef-
ficatur homo, qualium societate fruitur. Nunquid cū
agno lupus habitat. Vir castus certe luxuriosi societa-
tem aufugit. Plus quàm impossibile puto, uirum di-
uitius in bonis permanere operibus, qui malorum assi-
dua conuersatione utitur. Cum sancto, (uociferatur
Psalmista) sanctus eris, & cum uiro electo electus eris,
& cū peruerso peruerteris. Sicut enim mala nocet cõ-
uersatio, ita prodest bona. Nullus potest huic compa-
rari thesauro. Qui bonam inuenit societatem uitam
inuenit, diuitijs affluit. Certe uera dicā, praro homo
uel bonus uel malus efficitur, nisi ob societatis cau-
sam. Pueri cor tanquam tabula rosa, in qua nihil
depi-

Peccatum
morbus cõ-
tagiosus.

SPECVLVM

Hiero.

depictum est fore dicitur. Illud ergo quod a societate recipit, usq; ad senectam retinet, siue bonum siue malum sit. Hæc Hieronym. Debemus ergo elongari a mûdo propter mali uicini molestiam. Nullius autem uicini potest ita nocere, sicut uicinitas peccatorû, quorum mundus plenus est, ut patet ex iam dictis. Secundo solent sapientes recedere a locis, in quibus timent se tradi in manibus inimicorum suorum. Sic facit mûdus: Vnde ei congruit illud uerbum Iudæ proditoris:

Matt. 26.

Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Hæc uerba dicit mundus demonibus. Nam quos mundus in præsentem osculatur, id est, exalrat honoribus, hostibus suis, scilicet demonibus, tradit. Vnde signum manifestæ damnationis est in hoc mundo sua beneplacita adsequi, & a mundo diligi. Itaque omnino oportet nos per multas tribulationes acquirere regnum dei, Errauit in uia per dilitias & diuirias festinat ire. Hæc Beatus Hieronymus. Tertio solent sapientes elongare ab aliquo loco propter ipsius periculâ. Mundus iste est locus periculosissimus, propter quod mare dicitur. Vnde dicitur per psalmistam Dauid: Hoc mare magnum & spatiosum. Periculum huius maris, scilicet mundi, iuxta uerbum Bernardi, probat transeuntium charitas, & pereuntium multitudine in mari Mariliæ de quatuor nauibus uix saluatur una, In mari huius mundi de quatuor animabus uix saluatur una, quasi locus diluuij est mundus iste, ubi pauci respectu pereuntiu saluantur. Mundus enim est sicut fornax Babylonica igne infernali succensa, ideo ualde timendum est homini in eo, quæ ad solum unius uerbi accenditur igne iracundiæ, ad aspectum unius mulieris igne luxuriæ, ad aspectum unius rei preciosæ igne cupiditatis. Quarto elongat se ho

mo

mo diffidatis ab aliquo loco propter inimici capitalis timorem. Inimicus noster capitalis est diabolus qui iuravit mortem nostram, qui est princeps mundi, a quo nos elongamus, dum mundum deserimus. Vnde Ecclesiast. admonet: Longe esto ab homine potestatem habente occidendi. Homo iste est diabolus, qui dicitur homo ab homine deuictio. Matthæi 13. Inimicus homo hoc fecit. Præterea sciendum, quod aliter perfecte uinci non potest mundus, nisi per exitum ab eo. Vnde legitur in Vitis patrū, quod beatus Arsenius adhuc in palatio imperatoris existens rogauit deum dicens: Domine obsecro, dirige me ad salutē. Et uenit ei uox de cælo dicens: Arseni, fuge homines, & saluaberis. Ipse autem statim ad monachalem uiram descendit. Iterū autem orauit dicens: Domine dirige me ad salutem. Et uox de cælo iterum dixit: Arseni, fuge, tace, quiesce. Hæc enim sunt radices non peccandi. Nam in fuga uincitur concupiscentia carnis, taciturnitate superbia uitæ, quiete desideriorū auaritia. Item Isidorus ad mundi contemptum nos exhortans sic ait: Si uis esse quietus, nihil seculi appetas, semper quietem habebis mentis, si curas seculi a te proieceris. Abijce a te, quicquid bonum propositum poterit impedire. Esto mortuus mundo, & mundus tibi. Mundi gloriam tanquam mortuus non aspicias, ab affectu huius mundi tanquam mortuus iam te separa, sicut sepultus non habeas curam de seculo. Tanquam defunctus ab omni te purga negotio, uiuens contemne quod post mortem non poteris habere. De uita huius mundi sic dicit Hieronymus: O uita mundi non uita, sed mors, uita fallax, uita onusta tristitibus imbecillis & umbratica, uita mendax, nunc flores & statim arescis, uita priuans uitam cui inres, uita fragilis, uita momentanea & caduca, quæ quanto magis

Ecci. 9.

S P E C U L V M

gis crescis, tanto magis decrescis, cum plus procedis,
 plus ad mortem propinquas. O uita plena laqueis,
 quot in mundo homines illaqueas, quot per te iam su-
 stinent tormenta infernaliam, quam beatus qui tuas
 agnoscit fallacias, quam beatus qui de tuis non cura-
 rat uanis blanditijs, quam beatissimus qui te bene pri-
 uatus est. Augustinus: Mundus clamat ego deficiam,
 caro clamat ego inficiam, diabolus clamat ego decipi-
 am, Christus uero dicit ego reficiam. Miser quem se-
 queris. O charissime si haec quae iam legis te non mo-
 uent ad cōtemptum mundi & eorum quae in eo sunt,
 audi beatum Bernardum de mundi amatoribus ita di-
 centem. Vae illis qui uis praeparatur dolor uerum,
 ardor flammaram sitis continua fletus & stridor dehi-
 tium, horribiles facies daemonum, ibi mors optabi-
 tur & non dabitur, ibi nullus ordo, sed sempiternus
 horror. Quis tunc putas erit meror. Quis lucius. Que
 tristitia, quando iniustus separabitur a consortio ius-
 torum, & tradentur iniusti potestati daemonum, &
 ibunt cum eis ad aeternum supplicium, gaudia para-
 di si nunquam suscepturi, sed perpetuo cruciandi, ibi
 torquens nec puniens fatigabitur, qui torquetur non
 morietur, & sine spe ueniae uiuent & non moriantur,
 morientur & non consumentur. Isidorus: Si haberes
 sapientiam Salomonis, si longitudinem uitae Enoch,
 si pulchritudinem Absalonis, si fortitudinem Samso-
 nis, si Ptolomei potestatem, si diuitias Craesi, qd pro-
 dederit tibi si tandem caro tua daretur uermibus, ani-
 ma daemonibus cum diuite crucianda sine fine. Item
 mouere te debet ad despiciendum hunc mundum, &
 ea quae in ipso sunt breuitas praesentis uitae, & incertis-
 tudo mortis. Vnde Gregorius: Reproborum mentes
 idcirco nequiter agunt, quia se uiuere hic diucius ar-
 bitran-

Isidorus.

Gregorius.

bitrantur. Iusti uero dum breuitatem uitæ suæ confi-
 derant, elationis & immunditiæ culpas declinant. De
 breuitate præsentis uitæ dicit Iacob⁹ in canonica sua: Iacob. 4.
 Quid est uita nostra nisi uapor ad modicum parens,
 & deinceps exterminabitur. Augustinus: Vita hominis
 uita breuis est ab infantia usq; ad senectutem decrepi-
 tam. Adam si adhuc uiueret & hodie moreretur, quid
 illi uitæ longitudo profuisset. Idem: Quicquid tempo-
 ris uiuitur de spatio uiuendi demitur, ut omnino ni-
 hil aliud sit tempus presens quam cursus ad mortem.
 In quo nemo stare paululum uel tardius ire permitti-
 tur, sed urgentur omnes pari motu singulis diebus fa-
 cere unam diætã ad corporis mortem. Seneca: Quoti-
 die morimur, quia quotidie demitur aliqua pars uite
 nostræ. Ecce dilectissime si bene te inspexeris, & uer-
 ba iam libri scripta & etiam postea scribenda cordis
 auribus diligenter perceperis, potius debes dicere: Va-
 tio mori credens per longum uiuere tempus. Forte dũ
 es hæc est ultima, uado mori. Tu autem æstimas diu
 uiuere, & hæc temporalia bona & mundana gaudia
 annis multis in delicijs possidere. Sed charissime nõ sic.
 Homo enim, ut ait Iob, uanitati similis factus est, dies
 eius sicut umbra prætereunt.

*De falsa gloria mundi potentia & dignitate ac
 caducis eius diuitijs contemnendis.*

Cap. V.

Vbi sunt principes gentium, & qui dominantur
 super bestias quæ sunt in terra, & qui in aui-
 bus celi ludunt, q; argentũ thesaurizant & aurũ
in

SPECVLVM

in quo confidunt homines & non est finis acquisitionis eorum, qui argentū fabricant & solliciti sunt, nec est inuentio operum illorum, exterminati enim sunt & ad inferos descenderunt & alij in locum ipsorum surrexerunt, scribitur Baruch tertio cap. Hæc uerba pertractans Prosper in sententijs suis sic ait. Vbi sunt modo insuperabiles oratores, ubi qui conuenientius festa disponebat, & ubi equorū splendidi nutritores, ubi exercituum duces, ubi satrapæ & tyranni? Nonne omnes puluis & fauillæ? Nonne in paucis uersibus est eorum memoria uitæ? Respice sepulchra eorū, & uide quis seruus, quis dominus, quis diues, quis pauper, discerne si potes uinctū a rege, fortem a debili, et pulchrum a deformi. Sciendum quoq; est, quod humana gloria ex quacunq; re sit causata, propter quatuor rationes ab omnibus est fugienda. Primo, quia uilissima ex sua cōditiōe, secundo quia uanissima siue quia fragilissima in duratione, tertio quia falsissima in promissione, quarto quia malignissima in retributione. Dico primo, quod mundana gloria ideo est nobis fugienda quia uilissima, & hoc de natura sua. Vnde scribitur primo Machabæor. 2. Gloria eius stercus & uermis, hodie extollitur & cras non inuenietur. Quid in rebus stercore de testabilius, quid in animalib; uermis uilius? Ergo si temporalis gloria hominis stercus & uermis consistit, non est hominibus appetenda sed fugienda. Est namq; mundi gloria putrido ligno similia, de quo philosophus docet, & ex ipsa experientia patet quod de nocte lucet, sed putridū apparet in die. Quid enim est hominē uana gloria putridū de nocte lucem habere, nisi hoc presenti tempore quod nocti umbrosæ est simile gloriosus incedere, & luminosus infirmis oculis apparere, qui non possunt nisi secundū

Gloria mū-
dana fugi-
enda.

ea quæ foris sunt iudicare. Sed quando dies iudicij ad uenerit, in quo illuminabit dominas abscondita tenebrarū, & manifestabit consilia cordium, tunc qui modo apparent & uident gloriosi, apparebunt putridi & uilissimi, & penitus non curandi. Item tales mūdi potentes sunt lucipetę similes, quæ uolando in nocte luces, & in die latet ac tota nigra apparet. O si hæc attēderent q̄ in caducis suis diuitijs gloriantur, quicq̄ quædam fœtide carnis post modicum in cinerem reuersure, nobilitate potentia extollunt & dignitate, & alios contemnendo deprimunt, quō in futuro uilissimi nigri & putridi apparebunt, puto q̄ modo detestaretur cordialiter gloriam mundi huius tēporalem, hoc scientes q̄ impossibile est ut dicit Hieronymus, ut homo in cælo & in terra appareat gloriosus. Dixi secūdo, q̄ gloria mundana est nobis fugienda, quia est fragilissima, nec est ulla stabilitate firmata. Sic nanque est defectiua, ut quælibet uaporosa uel fumosa substantia. Fumus enim quanto plus in altum se erigit, tanto plus definit donec euanescat: Flos magni odoris & ad tempus mirabilis uenustatis ad modicum actum solis urentis arefcit, & omnis gloria eius perit. Sic mūdi gloria. Vnde dicit Isaias: Ois caro fœnū, & ois gloria eius quasi flos fœni. Exaruit fœnū & flos eius decidit, & omnis gloria eius deperijt. Amatores igitur tēporalis glorię, similes sunt fœno tectorū, quod priusq̄ euelatur exaruit. Vnde Ecclesiast. 10. Omnis potentatus uita breuis, rex est hodie & cras moritur. Nā ubi nūc est gloria Assueri regis, qui super centū prouincias imperauit. Vbi gloria illius maximi Alexandri, in cuius conspectu omnis terra siluit, primo Machabæorum primo: Vbi nunc gloria totius Romani imperij, quod ad modum ferri omnia regna mūdi perdomuit? Vbi

Isai. 406

Q. sunt

SPECVLVM

sunt principes mundi, & qui dominantur super bestias. Nonne omnes tanquam hospites unius diei & peregrini uelocissimi transierunt? Vere sic. Nam unus ex eis non remansit. Quia in uanitate defecerunt dies eorum, & anni eorum cum festinatione. Nam communi more mors nulli parcat honor. Mors fera mors nequam, mors nulli parcat, & æquam. Dat cunctis legem, recipit cū paupere regem. Tertio mundana gloria ideo nobis est fugienda, quia falsissima nulli seruans promissa, sed omnes homines fallens in uia. Quem enim imperatorum, quem principum nō decepit? Longam enim & honorabilem uitam pacificā & securam potentiam suis promittit, cum unum momentum temporis uitæ addere non possit. Quis in temporali gloria Alexandro similis, qui nullum bellum unquā perdidit, sed cum paucis multitudinem sæpe uicit? Nullā ciuitatem obsedit quam non cepit, nullam unquam prouinciam inuasit quam non suæ ditioni submitterit, & tamen quando omnia se subiugasse credidit & pacifice uitā ducere sperauit, tunc in momento ueneno deperit. Quid ergo hanc mundi gloriam sequeris, qua in morte iuari non poteris? Vnde Petrus Belesii in quadam epistola: Gloria mundi fallax & seductoria, suos decipit amatores. Quicquid enim uel in futuro promittit uel in præsentem intendit, totū ad nihilum deuenit. Tanquam aqua decurrens. Et ideo quod breuiter durat, quis prudens quærere curat? Quarto mundana gloria ideo est nobis fugienda & contemnenda quia malignissima in retributione, quia non perducit ad gloriam, sed ad penam & confusionem sempiternam. Vnde Osee 3. Gloriam in ignominiam commutabo, uelidelicet in morte, quando gloria transibit in summam ignominiam seu confusionem sempiternam.

plerumque. Potentiam in impotentiam, sapientiam in
 stultitiam, & omnes delectationes in maximam pœ-
 nam. Nam & iuxta mensuram culpæ, erit & mensura
 pœnæ. Nam contra animam quæ se ad mundanas vo-
 luptates effundit, dominus grauius excandescit sui
 iudicij executoribus dicens: Quantum exultauit se in
 delictis, tantum date ei tormentum & luctus. Non est
 igitur dilectissime affectanda neque amanda mundi
 gloria, quæ constat ex prædictis esse uilissima, fragilis
 seductoria & maligna. Si uero ex his quæ iam scripta
 sunt, non moueris ad mûdi gloriam cõtemnendum,
 audi qualiter gloriosus Hieronymus alloquitur ipsos
 temporalis gloriæ amatores, ita dicens: Væ uæ uobis,
 qui ad cælorum regna diuitiarum itinere festinatis,
 quoniam facilius est transire camelum per foramen
 acus, quàm diuitem intrare regnum cælorum. Non
 mea sunt uerba hec, sed Christi. Si hæc reuocabilis est
 sententia, Christus omnino non est deus. Cælum, in-
 quit idem, & terra transibunt, uerba autem mea nõ
 transibunt. Ululate o uos miseri uento instabilis for-
 tunæ mobiles & potentes qui alios cõfunditis & tan-
 quam ignobiles conculcatis, quia huius mundi uania-
 tatibus honorumq; & falsarum dignitatũ fumo ex-
 cæcati, cum uestræ uitæ breuissimæ tela morte uelut
 à texente forte hac nocte succidetur, in inferno sine
 interminabili præ aliis cruciabitur continuo mori-
 endo uiuentes. In laboribus hominum in mundo nõ
 estis, imo non solum cum hominibus labores non ser-
 tis, sed & laborantes uiuere non permittitis. Idcirco
 non cum hominibus, sed cum diabolis flagellamini.
 Quanto enim in mundo maior fuerit gloria & læ-
 titia, tanto maior erit in inferno præparata pœna.
 Sed quid dicam? duodecim fatemur CHRISTVM

Q ii apo-

SPECVLVM

apostolos elegisse, quorum unus omnium solus Bartholomæus carnis origine fuit nobilis, & Matthæus diuitijs, antequam apostolatam reciperet, infestabat. Cæteri uero erant pauperrimi piscatores. Cur hæc retuli audiatis. Si Christus uerax est, & si omnia quæ ex eius ore audiui mendacia non sunt, huiusmodi hominū uix unus aptus regno reperietur de mille. Qui uero eorum mihi non credunt, post modicum temporis in tormentis positi sentient. Sed forte quis ueritatis lumine cæcus iam mirabitur. Ad quem ego si hoc me interroget, responderem: Nonne unico credimus dānari hominē mortali peccato. Sed si hoc inquiet ita est, uix unus de centum milibus saluabitur. Sed quid diues & mortalis famæ aura pastus aliud est, quàm quoddam omnium peccatorum uas putridum? Ubi superbia, ubi auaritia, ubi luxuria, nōne in diuitibus nobilibus & potentibus? Nonne & latrones sunt qui & pauperum mercedem uiolenter deprædantur, & eos deprimunt atq; necant. Quid ex ubertate domus domini faciunt, qui ut pauperibus necessaria ordinarēt, receperunt: Certe superfluitatem uestimentorum, superfluitate nimia addūt, de pauperibus frigore & nuditate morientibus non curantes. Palacia & ædificia magna erigunt, ut humanis oculis contemplantur, & pauperes in plateis moriuntur incommodis. Conuiuia præparāt & nō frequenter diuitibus, ut ferculis delicatissimis suam uentris replant ingluuiem, quibus pauperes fame pereunt. Quid aliud est eorum uita, quàm peccata? Si uenter repletus est tanta ciborum copia, nonne ad fores adest luxuria? Quid ergo amplius loquar cū omnium mortaliū lingua deficeret, ut quæ peccatorū facerent intimaret. Nec deum nisi somnando cognoscunt, nec se (ut puto) morituros arbitrantur.

Plal. 35.

Non

Non enim facile in peccata labitur, qui se moriturū cogitat, & deū sibi fore iudicē nō ignorat. Vere nimis est imbecillis & miser cui horū est memoria, si cuncta diabolica tentamenta non facile uilipēdit. Idcirco uere dicam: Si deum suum iudicē agnoscerēt, & si se morti crederent, non peccarent saltem tam secure. Cur hī miserimi ad ecclesias properant? Ut diuinis intersint mysterijs, an ut contemplantur mulierum uultus? Hec sua est meditatio, hæc prædicatio & dei cognitio. Sic diuinam percunctantur legem ut pecunias terram & mare peragrantes, crebris uigilijs & meditationibus sibi & filijs suis diuitias cōgregent. Certatim uestimenta sua in societate mira artificij uarietate frequenter mutant, quoniam ut ludos, hastiludia, choreas, procautiones, ebrietates, magna conuiuia, delicata fercula suis alternatim exhibeant sodalibus, mulieres ad suam uoluptatem explendam sufficienter habeant. Sed uae miseri quid facitis non agnoscitis, corpus ante tempus destruitis, & animā interficitis. Vnde infirmitates & mors tam intempestiua, nisi ex nimia ciborum copia & frequēti mulierum usu? Deum laudare creditis, certe deluditis uosmetipsos. Pro corpore obliuiscimini animam, & ecce corpus simul cū anima destruitis ante tempus. Et ideo gaudete, iucundamini, & lætamini in hoc tam breuissimo temporis spacio quod habetis, ut post modum cum diabolo sine fine temporis lugeatis. Quod facitis ne differatis frequētissime uestimenta permutetis, ne forte uestra dispereat nobilitas, nec sint qui uos excedant, ut in inferno uerecundiam recipiatis & confusionem. Vbi conuiuia, ubi delicata fercula, ubi uina preciosa melle mixta & aromatibus, sperate epulemini & inebriemini. Non enim post mortem amplius facietis, sed cū diuite qui quotidie splen-

Luc. 16

Q. iij. dide

SPECVLVM

Matthæ. 25.

vide epulabatur in tormentis geennalibus guttam
 aquæ minima peroptabitis nec habere poteritis. Agi-
 te solacia, uestras in luxurijs explete uoluptates. Semi-
 nate in corruptione ut de corruptione colligatis diui-
 nam sententiã, quã iustus ille dabit iudex in magno
 iudicij die dicens: Ite maledicti in igne æternum, qui
 paratus est diabolo & angelis eius. Heu cor lapideum,
 qui cū talem tibi cogitas ob huius mundi parua sola-
 cia imminere sententiã, non formidas. Si illum ex-
 pectas diem tam terribilem & crudelem, in quo non
 solum de luxurijs, uestibus, ebrietatibus & comessatio-
 nibus, & de toto tempore amisso quo uixisti, sed etiã
 oportebit te de qualibet locutione & cogitatione ua-
 na dño reddere rationem, cur non emēdaris? Cur mo-
 raris miser de die in diem cōuerti ad dñm? Cur te ma-
 lorū iam non pœnitet? Ecce mors properat ut te cōte-
 rat die noctuq; currēs. Ecce diabolus iam se p̄parat, ut
 te recipiat. Ecce diuitiæ tuæ tibi deficient. Ecce uer-
 mes corpus quod tanta enutris diligentia expectant,
 ut illud rodant quousq; iterū coniunctum animæ cum
 illa pariter pœnas habeat infinitas. Quid errando per
 huius seculi inuia in uanitatib⁹ petis solacia? diuitias
 gloriam, & cætera tibi placita non inuenies hic, quia
 hic non sunt. Sed si uera quæris gaudia, ad illam cele-
 stem gloriam propera, ad quam factus es. Ibi certe il-
 la uera sunt gaudia, quæ oculus nō uidit, nec auris au-
 diuit nec in cor hominis ascendit. Dimitte quæso, ca-
 eluca & momentanea, ut habere ualeas æterna & ppe-
 tua. Sed qd de his qui nec dei timore nec amore, nec
 mortis, nec tormentorū subsequentiũ terrore a pec-
 catis cessant, sed dolent si ut optant praua agere non
 possint, dicā? Væ uē miseri q̄ hic ridetis, quia plange-
 tis. Væ qui ista gaudia spalia optatis, quia uobis inu-
 tis

tis sustinebitis tormēta infernalīa. Ecce modicū uobis
 restat tēporis. Implete mēsuras malitiarū uestrarū, ut
 ueniat super uos oīs diuina indignatio. Fruamini hoc
 paruo tpe in iocis & ebrietatibus, plijs & contentioni-
 bus, choreis & procationibus, nec uacuū praterire tē-
 pus permittatis. Quid moramini dum uiuitis congre-
 gare filijs uestris honores, diuitias & potentias, uestrā
 augete nobilitatem & famā, & ut uestri possint filij q̄
 fecistis explere, quatin⁹ cū illis pariter in inferno am-
 pliora patiamini tormenta. Sed forte quis dicet: Beni-
 gnus est deus & misericors, qui oēm peccatorem ad se
 redeuntem recipit & indulget. Verū quidem hoc esse
 fateor. Benignior est dñs q̄ creditur, & unicuiq; par-
 cet ad se ut concedet redeunti. Nonne benignus est do-
 minus, qui tantas tolerat iniurias à pctōribus dans eis
 tps spatiū ut emendent. Sed hoc noueritis, quia sicut
 benignus est tolerando, ita iustus est puniendo. Sed qs
 iterū dicet, q̄ uir qui toto tpe quo uixit malefecit, in
 mortis articulo accepta pœnitentia à deo ueniā obti-
 nebit. Heu q̄ uana suspicatio & falsa meditatio. Vix de-
 cent ī milibus hoīm quorū semp mala fuit uita, mere-
 bitur indulgentiā habere unus. Vir totus in pctis geni-
 tus & enutritus, qui nec deū uidit nec agnouit, nec de
 eo audire uoluit, nec se peccasse cognoscit, nec qd pœ-
 nitentia sit nisi forte dormiendo nouit, totus adhuc se-
 cularibus innodatus negocijs, quē angustia premit fi-
 liorum quos deserit, quem infirmitas conterit, dolor
 diuitiarum & temporalium bonorum concutit cum
 eis non posse frui amplius se cernit, q̄ acceptam deo
 accipit pœnitentiam, quam non acciperet si adhuc se
 posse sanari crederet. Certe concludam. Qui dum sa-
 nus est & iuuenis deum offendere non formidat, in
 morte non merebitur diuinam indulgentiam. Quæ

Q uij nancq

SPECVLVM

nanq; est pœnitentia, quam quis accipit, quia se uiue-
 re amplius non posse cernit. Qui si ex infirmitate con-
 ualesceret, peior quàm prius fieret. Scio non modicos
 pecuniosorum in mortis articulo accepta pœnitentia
 conualuisse corpore & peiorasse uitam. Hoc teneo,
 hoc uerum puto, hoc multiplici experientia didici,
 quod ei non est bonus finis cui mala fuit semper uita.
 Qui peccare non timuit, sed mundi uanitatibus sem-
 per uixit. Hæc omnia Hieronymus: Pro his omnibus
 dilectissime mihi si recte sapis, si tecum lumen oculo-
 rum est, contemne & relinque hæc omnia, scilicet ca-
 ducas mundi diuitias & falsam eius gloriam propter
 eum qui est super omnia. Quid enim prodest homini
 si uniuersum mundum lucretur, animæ uero suæ de-
 trimentum patiatur? Scitote omnem honorem huius
 seculi impedimentum esse graue & quoddam perem-
 ptorium salutis æternæ. Quem enim legimus à secula
 ribus diuitiis ad æternas delicias demigrasse? O quam
 fallax & uana est gloria quàm homines abinuicē pe-
 tunt & accipiunt, & gloriam quæ à solo deo est non
 quærunt. Homo si alijs uult præferri, nonne collega il-
 lius est qui dixit: Ponom sedem meam ad aquilonem,
 & similis ero altissimo. Sed cuius ascendit cathedram
 eiusdem timeat præcipitium & ruinam. Augustinus:
 O quam felix, quam beatus est, qui solo æternitatis
 desiderio inardescit, quia nec prosperitate attollitur
 nec aduersitate quassatur, & dum nihil habet in mun-
 do quod diligat, nihil est in mūdo quod pertimescat.
 Gloria huius mundi nihil aliud est, quam quædam
 uana aurium inflatio. O ergo quantum excæcatus es,
 si huius mūdi gloriam quæris. Nam ut Anselmus ait:
 Non potes esse in honore sine labore, in prælatione si-
 ne tribulatiōe, in sublimitate sine uanitate. Vnde cha-
 rissime

rissime si prudenter periculum tuum, quod de tempo-
rali mundi honore incurris, aduerteres, proculdubio
animum tuam a seculi uanitatibus cohiberes.

De morte semper & ubiq; timenda & expectanda.

CAP. VI.

MEMOR esto, quoniam mors non tardat,
scribitur Ecclesiast. decimo quarto. Quam
multa bona cōferat homini mortis memoria, in mul- **Eccle. 7**
tis sacrae scripturae loci declaratur. Vnde ecclesi. dicit:
Memorare nouissima tua, & in æternum non pec-
cabis. Vbi beatus Bernardus ita ait: Summa felicitas est **Bernar.**
meditatio mortis assidua. Hanc ubicunq; homo per-
rexit, secum portet, & in æternū non peccabit. Item
Augu. Nihil sic reuocata peccatis sicut frequens medi- **August.**
tatio mortis. Hæc est enim quæ facit hominem se hu-
miliare, omnia contemnere, & poenitentiam aggredi,
sive acceptare. Hieronymus. Facile contemnit omnia,
qui semper cogitat se moriturum. Nam concupiscen-
tia oculorum contemnitur, quando aliquis cogitat se
tam breuiter omnia relicturum. Concupiscentia car- **Hieron.**
nis despicitur, dum quis considerat quod corpus suū
propriū quasi in instanti erit cibus uermium. Su-
perbia uitæ spernitur, dū quis hoc corde ponderat
quod ille qui uult modo esse super alios, ponetur in
terra subtus pedes omnium. Vtinam attendere om-
nes reges & principes & diuitijs abundantes in hoc
mundo, quomodo a tam amplis palacijs sunt deferen-
di ad sepulchrum tam strictum, & e palacijs tam lumi-
nosus & fulgidus ad sepulchrum tam horridum & ob-
scurum. Et a palacijs floridis & pictis imaginibus ad-
ornatis ad sepulchrum tam foetidum, & a palacijs sic
tebus omnibus superplenis, ad sepulchrum tam in-

Q v na

SPECVLVM

Indigens & egenū. Et à palacijs filijs & famulis ador-
 natis, ad sepulchrum sic uacuum, sic à filijs & amicis
 derelictum. O ubi est illa præterita pompa, ubi præte-
 rita gloria ubi famulorum subsequentium turba. ubi
 uestimenta illa tam fulgida, ubi cultura illa tam mol-
 lis & tenera, ubi fercula illa tam uaria & diuersa? Heu
 qui paulo ante uiuebat in delicijs in palacio, totus nūc
 educatur à uermibus in sepulchro. Vnde Innocētius pa-
 pa. Heu fratres attendite. Ecce enim qui paulo ante in
 clytus & diues residebat in domo, ecce quam pauper
 iacet in tumulo, & qui gloriosus incedebat in aula, ec-
 ce quam deformis & despectus iacet in tumba, & qui
 uescebarur in delicijs in coenaculo, ecce nunc consu-
 mitur à uermibus in sepulchro. De hac etiam memo-
 ria mortis sic scribit Petrus Damianus ad quandam
 comitissam. Pensandum sæpe est cum iam peccatrix
 anima uinculo carnis incipit absolui, quā amaro ter-
 rore concurritur, quantis mordacis conscientia stimu-
 lis laceratur, recollit uetita quæ commisit, uidet man-
 data quæ negligenter implere contempsit, dolet in-
 dulta pœnitentiæ tempora se se inaniter percepisse, plo-
 rat immobilem districtæ ultionis articulum incurabi-
 liter imminere. Manere satagit, exire compellitur, re-
 cuperare uult tempora perditā, sed non auditur. Post
 terga respiciens totius transactæ uitæ cursum uelut
 unum breuissimum deputat itineris passum. Antese
 oculos dirigit, & infinitæ perennitatis spacia depre-
 hendit. Plorat itaq; quia in tam breui spacio acquire-
 re potuit omnium lætitiā seculorum. Desiet etiam
 se propter tam breuis illecebræ uoluptatem, inenar-
 rabilem perpetuæ suauitatis amississe dulcedinem. Erub-
 bescit quia propter carnē quæ uermib⁹ erit obnoxia.

animam neglexit quæ choris angelicis erat inferenda. Iam radios mentis atrollit, & cum diuitiarum immortalium gloriam contemplatur, eam propter uitæ huius inopiam se perdidisse confunditur. Cumque sub se reflectit oculos ad huius mundi uallem tetramque caliginem, super se uero miratur æterni luminis claritatem, liquido deprehendit, quia totum nox erat & tenebræ, quod in hoc mundo amauit. Interea oculi contabescunt & ueruntur in capite, pectus palpitat, raurum guttur anhelat, paulatim dentes nigrescunt, pallescunt ora, membra cuncta rigescunt, uenæ rumpuntur in corpore, cor scinditur in dolore. Dum hæc itaque & huiusmodi tanquam uicina morti præcedentia famulantur officia, assunt omnia gesta simul & uerba, nec etiam ipsæ cogitationes desunt, quæ omnia amarum aduersus actorem testimonium reddunt. Coaceruantur cuncta ante respicientis oculos, & conspiciere refugit coæctus & inuitus attendit. Adest præterea hinc horrenda dæmonum turba, illinc uirtus angelica, in illo qui medius est liquide deprehenditur cui parti iure possessio uendicetur. Nam si pietatis in eo inueniantur insignia, uisitacionis angelicæ blanditijs delinitur, atque harmoniacæ melodiæ dulcedine ut exeat prouocatur. Quod si eum sinistrae partimertorum nigredo & fœditatis squalor adiudicet, intolerabili mox terrore concutitur, repentini impetus uolentia perturbatur, præcipitanter inuaditur, ac de misero carnis ergastulo uiolenter exire compellitur. Tunc anima uadit ad labia. Et interrogant labia, quid uis o anima? Respondet anima & dicit: Exire me oportet. Dicunt ei labia: Non p nos intrasti, nec p nos exibis. Tunc uadit ad nares. Et respondet

nares

SPECVLVM

nares sicut labia. Postea uenit ad oculos, deinde ad aures, & non potest per eas exire. Tandem ad summitatem capitis uadit & ibi exit, quia ibi intrauit. Tunc sedet super uerticem capitis circumspiciens huc atque illuc, tunc conspicit maximam tristitiam, si est damnanda & dicit ad seipsam: O tu maledicta anima excommunicati latronis, furis, adulteri, fornicatoris, periuri. Quando tunc circumspicit illa infelix anima, uidet uestem suam quam habuit in fonte baptismatis candidam & immaculatam, nigriorem pice & coruo. Tunc miserabiliter suspirat dicens cum horribili fletu et clamore: Heu heu quis mutauit uestem meam: Nonne uestis mea candidior erat niue? & modo immundior est pice & nigrior coruo. Tunc apparet diabolus qui seduxit eam, & quem ipsa secuta est in hoc mundo, angelus scilicet Satanae dicens ei: Noli mirari amica mea. Ego sum qui preparauit tibi hanc uestem, sed tu sola non es indura tali, sed maior pars totius mundi. Tunc dicit anima: Quis es tu? Diabolus respondet dicens: Nonne ego iam dixi tibi, quia ego sum qui preparauit tibi has uestes, & uiam meam ostendi tibi, mihi quoque in omnibus obedisti & credidisti, & laborasti mecum, omne consilium meum fecisti. Ideo habitabis mecum in regno, ubi tristitia sine letitia, ubi fames sine cibo, ubi sitis sine potu, ubi tenebrae sine luce, ubi fetor sine bono odore, ubi dolor sine solatio, ubi planctus sine remedio, ubi fletus sine interuallo, ubi clamor sine silentio, ubi ululatus sine moderantia, ubi ignis inextinguibilis sine refrigerio, ubi uetus ualidus sine tranquillitate, ubi frigus sine modo, ubi calor sine termino, ubi omne malum sine omni bono. O amica mea surge ueni mecum. Ecce angeli inferni ueniunt obuiam tibi & cantabunt tibi canticum doloris

ris & tristitiæ, canticū amarū ualde Tunc etiam ap-
 rebit ei angelus dei, cui ipsa cōmissa fuerat a deo & di-
 cet: Beatus qui uitauit hanc uestem in mundo. O quā
 infelix es o amica diaboli, o maledicta creatura, o ma-
 ledictio dei omnipotentis, tecum tui & non uidisti
 me, docui & noluisti me intelligere, consului tibi &
 noluisti audire me. Vade ergo modo in manus damo-
 num, & uide locum tartareum qui præparatus est ti-
 bi, iam opera tua iudicauerunt te. Extunc uero quis
 explicare ualeat quot armatæ iniquorum spirituum
 acies in insidijs lateāt, quot frementes cunei teralibus
 telis instructi tunc insurgant, a quibus infelix anima
 ad æterna supplicia cum amaritudine pertrahitur, cū
 que derisorie improperantibus peccata sua & dicen-
 tibus: O quantum superbisti. Ucusque? O quam splen-
 dide epulata es? O quam curiose uestita fuisti? O quam
 fortis, o quam uelox fuisti? Dic nobis cur modo non
 superbis, cur modo non epularis, cur modo non ua-
 ric uestiris? Cur modo non habes curam de diuitis tu-
 is, cur modo non solaciaris cum uxore tua, cum filijs
 & filiabus & amicis? Cur non loqueris eis? Anima ue-
 ro misera corpori suo maledicit ita dicens: O templū
 diaboli, opera tua polluerunt me, o maledicta terra,
 o habitatio sarana, surge cito & ueni mecum, ut uide-
 as loca tormentorum, quæ sunt mihi præparata pro-
 pter te, in quibus ero ego usque ad diem iudicij, tu ue-
 ro ex tunc mecum eris in eadem damnatione in æter-
 num. Maledicti sint oculi tui, quia noluerunt uidere
 lucem ueritatis & uiam iustitiæ. Maledictæ sint au-
 res tuæ, quia noluerunt uerba uitæ æternæ audire.
 Maledictæ sint nares tuæ, quia noluerunt odorem san-
 ctarum uirtutum admittere. Maledicta sint lingua &
 labia tua, quia non gustauerunt æternæ patriæ gau-
 dia,

S P E C V L V M

dia, nec aperuerunt osium oris ad laudem sui creatō
 ris. Maledictæ sint manus tuæ, quia per eas non sunt
 porrectæ pauperibus eleemosynæ. Maledicta sint pe-
 ctoris tui præcordia, quia eructabant pessima cōsilia.
 Maledicti sint pedes tui, quia ecclesiæ Christi non uisi
 fauerunt ædes. Maledicta sint omnia mēbra tua, quia
 cælorum mihi exemerūt gaudia. Maledicta sint omnia
 opera tua, quia æterna mihi adepta sunt supplicia. Ec-
 ce charissime, de quanto periculo te potes liberare, de
 quam magno timore eripere, si modo semper timo-
 ratus fueris, & de morte suspectus. Stude nunc taliter
 uiuere, ut in hora mortis ualeas potius gaudere quā
 timere. Disce nunc mori mundo, ut tunc incipias uiue-
 re Christo. Disce nunc omnia contemnere, ut tunc pos-
 sis libere ad Christum pergere. Castiga nunc corpus
 per penitentiam, ut tunc certam ualeas habere confi-
 dentiam. O quam felix et prudens qui talis nunciat
 tur esse in uita, qualis optat inueniri in morte. Age,
 age, nūc charissime, quicquid potes, quia nescis quan-
 do morieris. Nescis etiam, quid tibi post mortem se-
 quetur. Noli confidere super amicos & proximos,
 quia citius obliuiscuntur tui quam æstimas. Si non es
 modo sollicitus pro teipso, quis erit sollicitus pro te in
 futuro? Melius est nunc tempestiue providere & ali-
 quid boni præmittere, quam super aliorum auxilio
 sperare. Dum tempus habes, cōgrega diuitias immor-
 tales, eleemosynarum largitione. Fac tibi nunc ami-
 cos uenerando dei sanctos, ut cum defeceris de hac ui-
 ta, illi te recipiant in æterna tabernacula. Gregorius:
 Curandum nobis est & cum magnis quotidie fletibus
 cogitandum, quam sæuus sua in nobis opera requi-
 rens in die nostri exitus princeps huius mundi ueni-
 et. Bernardus. Quis (inquit) ille pauor erit, o anima

Gregorius

Bernardus

1129

mea, cum dimissis omnibus, quorum est tibi tam iucunda presentia, tam gratus aspectus, sola penitus incognitam regionem ingredieris & occurrantia tibi ceteruatim irruere terribilissima monstra uidebis. Quis in die tante necessitatis occurret? Quis iucibitur & iugentibus preparatis ad esam? Quis consolabitur? Quis deducet? Sed occurrunt utique iustorum animabus angelis sancti, daemones arcendo, ne illas exeuntes impediunt, ac ipsas in caelum cum gaudio deferendo. Porro de iniquarum animarum transitu dicit Bernardus, quod est illis horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriae magni dei. Vnde psalmist. Mors peccatorum pessima. Mala in amissione mundi, peior in corporis & animae separatione, pessima in uermis contritione & ignis concrematione. Et quod omnium pessimum est, in diuinae contemplationis priuatione. Considera ergo dilectissime mihi frequenter, quod mors non potest declinari, hora mortis non potest inuestigari, tempus a deo praedeterminatum non potest immutari. O uita secura ubi conscientia pura, ubi mors sine formidine expectatur, cum dulcedine operatur, & cum deuotione acceptatur. Bona siquidem est mors iusti propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem.

De gaudijs paradisi & poenis inferni

Cap. VII.

Oculus non uidit nec auris audiuit, nec in corde hominis ascendit, quae preparauit deus his qui diligunt.

1. Cor. 2.

qui diligunt illum. O anima peccatrix & misera, ut tibi iam uilescant omnia quæ sunt in terra, attende diligenter quæ & quanta sint quæ præparantur electis dei in cælis. Vnde sciendum quod tot & tanta sunt in cælis gaudia, quod omnes arithmetici huius mundi non possent ea enumerare, omnes geometrici nõ possent ea mensurare, omnes grammatici, rethorici, dialectici non possent ea sermonibus explicare, quia oculus nõ uidit nec auris audiuit, &c. Gaudebunt quippe sancti supra se de dei uisione, infra se de cæli & aliarum creaturarum corporaliu pulchritudine, intra de corporis & animæ glorificatione, iuxta se de angelorum & hominum associatiõe. Anselmus uero ponit septem bona corporis, & septem bona animæ, quæ iusti habebunt in cælestis patriæ beatitudine. Et primo ponit bona corporis quæ sunt, pulchritudo, uelocitas, fortitudo, libertas, sanitas, uoluptas, æternitas iustorum dicēs. In illa ergo uita iustorum pulchritudo solis pulchritudini, quæ septemplex quam modo sit speciosior erit adæquabitur, quæadmodum diuina scriptura testat. Fulgebunt iusti inquam sicut sol in regno patrum. Velocitas nos tanta comitatur, ut ipsis angelis dei æque similes simus, qui a cælis ad terras, & a terris in cælum dicto citius dilabuntur. Huius quoque uelocitatis exemplum in radio solis licet intueri, qui statim orto sole in plaga orientali, pertingit in ultimam plagam occidentalis ut in eo perpendamus non esse impossibile quod de nostra dicimus uelocitate futura, præsertim cum in rebus animatis solet esse maior uelocitas quàm in inanimatis. Præualebunt uiribus quicquid meruerint supernis ciuibus sociari, in tantum ut nullatenus illis obfistere quicquid ualeat uel si mouendo uel evertendo uoluerint quid a suo statu quocumque diuertere

tere non illico cedat, nec in eo quod dicimus ma-
iore conatu laborabunt, q̄ nos modo in motu o-
culorum nostrorum. Ne, quęso, excidat animo
quam adipiscimur angelorum similitudo, quati-
nus si hic aut his quę dicimur sumus, aliud exem-
plum non occurrit, ipsa occurrat, atq; in quibus
angelis ualere constiterit, etiā q̄que nos ualere pro-
bet & asserat. Quicunq; ergo angelorum fue-
rint similitudinem affecuti, eorum quoq; liberta-
tem necessario assequuntur. Itaq; sicut angelis ni-
hil obsistit, nec aliquid eis impedire uel constri-
gere potest, quin pro uelle suo cuncta liberrime pe-
netrent: ita non erit obstaculum ullum q̄d nos re-
tardet, nec clausura q̄ nos detineat, nec elementū
q̄d nos ad uelle parū obsistat. De sanitate q̄d me-
lius dici poterit, q̄ q̄d Psal. canit: Salus, inq̄t, iu-
storum a domino. Quibus autem fuerit uera sani-
tas, q̄ subire poterit infirmitas. Credere & incun-
ctanter astruere licet sanita tem uite future, ita iu-
gem & incommutabilem ac immobilem fore, ut
ineffabili quadam atq; sensibili suauitatis dulce-
dine totum hominem repleat, ac om̄e q̄d alicuius
in se uiciissitudinis mutabilitatis, aut lesionis suspi-
cionis pretendere queat procul arceat atq; repel-
lat. In illa futura uita inestimabilis q̄dam delecta-
tio bonos inebriabit, et dulcedine sui totos eos in-
estimabili exundantia satiabit. Qui dixi totos.
Oculos, aures, nares, os, manus, pedes, gutt, cor
secur, pulmo, ossa, medulla, exta etiā ipsa & cuna

Psal. 36.

R

SPECVLVM

Et singulatim, singula quoque membra eorum in commune tam mirabili delectationis & dulcedinis sensu complebuntur, ut uere totus homo torrete uoluptatis dei potetur, & ab ubertate domus eius inebrietur. Qui ergo hæc bona fuerit adeptus non intelligo ad quod corporis sui pro commo- terius porrigatur affectus. Solummodo affit ei, quod cunctos appetere diximus, diurnitas uite. Sed illa isti minime de erit, quia iusti imperpetuum uiuent. Sunt etiam alia que quodam his que digessimus, non minus amantur, sed ad animam sicut illa ad corpus referuntur, que nihilominus in septenario numero constituta, non modicum placent menti que ipsorum fuerit sapore imbuta. Sunt autem hæc sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium. Sapientia ergo tanta in futuro bonis erit, ut eorum que scire uoluerint, nihil sit quod ignorent. Scient enim cuncta que scienda sunt. Fecit enim deus tam ea que preterita sunt, quam que huius seculi sunt futura. Ibi a singulis omnes ab omnibus singuli cognoscetur, nec queng omnino latebit, que patria, que gente, qua stirpe quis editus fuerit uel quid in uita fecerit. Amicitia intantum singulorum intima erga singulos suo feruore complebit, ut amor cuiusque in quem sufficiat cuique. Prefertim cum omnes unum corpus sint Christi, & Christus qui est pax ipsa, sit omnium caput, nec minori se affectu complectantur, quam membra unius corporis sibi uicem copulantur. Amabis ergo omnes ut teipsum

Sapientia
beatorum
in futuro
quanta.

& amaberis ab omnibus, ut ipsi a se. Putas abundans eris in dilectione, quoniam hoc tibi fuerit in possessione. At tamen ipsa transi & contemplare ipsum per quem haec bona tibi prouenire, & percipies quia ille priusquam tu ipsum & quam omnes alij incomparabiliter amabit te, & super te ipsum tu ineffabili quadam suauitate illum amabis. Si itaque erit tanta in cunctis concordia, ut in nullo sentias aliquem discrepare ab eo quod a te constiterit uelle. Corpus unum erimus, ecclesia una erimus, sponsa Christi erimus, quicumque ibi erimus. Non ergo maior inter nos discordia erit quam nunc est inter unius corporis membra. Verum sicut uides in motu oculorum quod illuc quod unus uertitur mox alius sequitur, ita quocumque uelle tuum conuerteris, uelle omnium sine aliqua discrepatione illico tibi praesto habebis. Quid dixi omnium? Ipsa dei uoluntas non erit a tua diuersa sed sicut tu quod ille, ita ille in cunctis quod tu. Caput namque a suo corpore quomodo discreparet. Cumque itaque deum & omnes uoluntati tuae concordas habueris, profectio nihil uoles, quod non posses. Omnipotens ergo eris uoluntatis tuae, quoniam ipsum omnipotentem habebis in omnibus concordantem uoluntati tuae. Itaque cum haec tibi tanta potestas affuerit, honor condecens potestati minimi deerit. Igitur dum possessione horum honorum quod digessimus felix fueris, nonne sufficiens tibi uideberis? Maxime inquis. Itaque cum ipsa uita perpetuo durerit in ill

R ij

SPECVLVM

**Gaudiū
beatorū
iexplica
bile.**

la uita, & hæc omnia tibi habēti securitas quæ ea
amplius nō perdendi talia arriserit, obsecro quid
estimas tibi erit? Securus ergo tātorum honorū
perpetuo eris, nec alicuius tibi aduersari uolentis
incursum timebis. Potest ne ergo illius gaudiū mo-
dus a quāquam homine penetrari? Cum ultra mille
milia & decies centena milia innumerabiles ibi
sint, & omnes eadem beatitudine perfruatur, nec
ullus eorum sit, qui non tantum de bono alterius
gaudet, quantum de suo. Præterea uidentes deum
ipsum, quem ipsi supra se amabunt ipsos amantē
& intelligētes inenarrabiliter plus quā seipso illum
amantem, in gloria eius mira & ineffabili exulta-
tione exultabunt. Cum ergo iusti fuerint tanta fe-
licitate beati, restat ut iniusti per contrarium sint
inestimabili quadam infelicitate miseri. Sicut em̄
iustos mira pulchritudo, uelocitas, fortitudo, liber-
tas, sanitas, uoluptas, alacres facit & iubilantes:
ita iniustos, immanis et inestimabilis fœditas, tar-
ditas, ibecillitas, seruitus, lāguor atq; dolor mœ-
rentes reddet & eiulantes. Sane diurnitatem ui-
tæ, quam iusti pro fruendis bonis summo amore
complectētur, iniusti pro interminabili pœna qua
torquebuntur, quoniam inierit illis summo odio exe-
crabuntur. De sapientia uero quod dicam non inue-
nio, nisi quia sicut iustis erit in gaudium & honorē
ita iniustis quicquid scient erit in mœrorem & con-
fusiōem. Amicitia autem qua inuicem pijs summa
iucunditate copulabūtur, si qua impijs erit, in tor-

mentum illis erit. Quo enim magis quod amabunt eo magis in eorum poena dolebunt. Discordiam habebunt cum omni creatura. & omnis creatura discordabit cum illis. Hinc ergo pro potestate bonorum, tanta impotentia eos sequitur, ut omnino nihil eorum quod uoluerint possint, & quicquid habuerint, nolint. Igitur pro honore sanctorum obtinebunt perenne obprobrium. Et hec quod sine clauduntur. Vere sicut amici dei securi erunt se nunquam amissuros bona sua, ita isti inimici dei omnino desperabunt se amplius iam perdituros hec mala sua. Pro eterno & ineffabili gaudio honorum hereditabunt incogitabilem tristitiam, omnes qui pro impoenitudine reatus sui transitori sunt in societatem demoniorum. Hec Anselmus. In illa igitur futura beatitudine, ut ait beatus Augustinus, Deus omnes sensus beatorum spirituali & ineffabili delectatione reficiet, cum ipse obiectum omnium sensuum sit futurus. Erit namque deus speculum uisui, cithara auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos tactui, quia propterea deus homo factus est ut totum hominem in se beatificaret, unde sensus interior reficietur in contemplatione diuinitatis, & sensus exterior in contemplatione humanitatis. Et breuiter secundum Augustinum & Gregorium, Tanta est ibi pulchritudo iusticie, tanta iucunditas lucis eterne, ut etiam si non liceret in ea amplius uiuere seu morari, nisi quantum unius diei mora, propter hoc innumerabiles huius uite dies pleni

August.

Grego.

SPECVLVM

- Psal. 83.** delicijs & circumfluentia temporalium bonorum recte meritoq; contemnerentur, Non enim falso aut paruo affectu dictum est, quia melior est dies una in atrijs tuis super milia. Bernardus: Quis in hac uita pensare potest, quanta sit illa felicitas beatorum uidere deum esse cum deo q; erit omnia in omnibus, habere deum q; est summum bonum, & ubi est summum bonum, ibi est summa felicitas, summa iucunditas, uera libertas, perfecta charitas, eterna securitas & segura eternitas. Augustinus dicit, O gaudium super gaudium uidere deum q; eum q; saluauit eum, q; glorificauit eum, uidere faciem dei sui q; d est summum bonum, gaudium angelorum atq; omnium sanctorum. Qui quidem deus secundum Gregorium tam inestimabilis pulchritudinis est, ut angeli q; solem septupliciter sua uincunt pulchritudine, iugiter in eum infatigabiliter desiderent prospicere. Item Augustinus, Nulla ibi cōsurget malitia, nulla carnis miseria, nulla iam peccandi uoluntas nec delinquendi potestas, sed totū exultatio, totum letitia possidebit, homines angelis sociati. O anima mea iam uidisti quanta sint iustorum gaudia, q; grandis letitia, quanta serenitas, quanta iucunditas illius superne ciuitatis. O felix iucunditas, o iucunda felicitas, sanctos uidere & cū sanctis esse & esse sanctum, deum uidere, deum habere in eternum et ultra. Si q; die oporteret nos tormenta perferre, si ipsam geennam longo tempore tolerare, ut Chri

sum in gloria sua uidere possemus & sanctis eius sociari, nonne dignum erat pati omne q̄d triste est ut tantę glorię r̄ticipes boni participes haberemur? Quapropter anima mea a turba terrenorum desideriorum secessum mentis petamus, & inde a se creto cordis illicitarum cogitationum tumultus expellentes, & intentione patrię superne in amorę intime getis anhelantes, reuertamur ad ciuitatem celestem, in qua scripti sumus & ciues decreti. Sic ut ergo ciues sanctorum & domestici dei, & sicut heredes dei, coheredes autem Christi ut ad eũ cito peruenire ualeamus. Si q̄ramus q̄modo hoc fieri potest, uel q̄bus meritis uel auxilijs. Audi, res ista posita est in potestate facientis, quoniã regnũ celorum uim patitur. Regnum celorum, o homo aliud non q̄rit precium, nisi te ipsum, tantum ualeat quantum es, te da & habebis illud. Quid turbaris de precio? Christus semetipsum tradidit, ut acquireret te regnum deo patri. Ita tu temetipsum da ut sis regnum eius, ac non regnet peccatum in tuo mortali corpore, sed spiritus in acq̄sitiõem uite. O peccatrix anima & misera si hæc quę tibi iam dixi de gaudijs et excellentijs, q̄bus sancti et electi dei in eternum gaudebunt in regno celorũ, non te moueant ad promerendum per poenitentia & per opera uirtuosa cum gratia dei regnum celeste, timeas & pau eas atque timendo considera miserabiles conditiones, & poenalitates inferni ciuitatis diaboli, ut timore & pauore resurgas

R iij

SPECVLVM

& reuertaris ad dominum deum tuum toto corde. De quibus poenis sciendum, q̄ cum in damnatis sit diuersitas peccatorum, erit etiam diuersitas poenarum. Vnde Gregorius: Vnus q̄dem generis ignis credendus est, sed non uno modo cruciat omnes peccatores. Vnusq̄sq̄ enim quantum exigit culpa, t̄antum sentiet de poena. Sicut ab eodem igne aliter uritur palea, aliter lignum, aliter ferrū. Iste ignis taliter inflammatus est ab ira iudicis succensus, q̄ nouo incendio nō indigebit usq̄ in sempiternum. Vnde Iob. Deurabit eos ignis q̄ non succendetur. De acerbitate huius ignis dixit Sebastianus cui angelus ad aurem stabat, q̄ iste ignis sensibilis ita se habet ad ignem generalem sicut ignis depictus in pariete ad istum sensibilem. De isto igne erit secundum Isidorum, in inferno aliqd ob scuri luminis, q̄ damnati uidere possint unde dolent, nō unde letentur. Eos q̄ppe quos reprobi nūc inordinate diligunt, secum tunc in tormentis uidebunt, ut poenam proprię cognitionis exaggeret carnalis cognatio auctori preposita pari ante oculos ultione dampata. Hic solet q̄ri an damnati uideant gloriam beatorum. Ad hoc respondet Gregorius in homilia de diuite epulone, sic dicēs. Credendum est q̄ ante retributionem extremi iudicij iniusti in requie quosdam iustos conspiciāt, ut eos uidentes in gaudio, nō solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucietur. Iusti uero in tormentis semper intuentur iniustos, ut hinc eorū gau

Grego.

Iob. 21.

Mat. 16.

diū crescat, q̄a malum cōspiciunt q̄ misericor
diter euaserunt, tantoq̄ maiores ereptori suo gra
tias referunt, quanto uident in alijs q̄ ipsi perpeti
si essent relictī potuissent. Et ut idem alibi ait, Nō
suscabit beatitudinem iustorum aspecta p̄na re
proborum, quoniam ubi iam compassio miserie
non erit, beatorum l̄ctitiam minuere non ualebit.
Etsi enim in natura sue bonitatis misericordiam
habent, iam tunc autoris sui iustitie coniuncti, to
ta rectitudine coniungentur, ut nulla ad reprobos
compassione moueantur. Vnde dicit Prosper, q̄
tunc filiorum parentum coniugum miseria bea
tos contristare non poterit. Videbunt autem da
mnati beatos ante diem iudicij non hoc modo, q̄
gloriam eorum qualis sit cognoscant, sed solum
modo cognoscent eos esse in gloria quadam inē
stimabili. Et ex hoc cruciabūtur, tum propter in
uidiam dolentes de felicitate bonorum, tum pro
pter hoc, q̄ ipsi talem gloriā amiserunt. Sed post
diem iudicij omninō beatorum uisione priuabun
tur, nec tamē ex hoc eorū p̄na minuetur sed au
gebitur, q̄a memoriam habebunt beatorum glo
rie, q̄ in iudicio & ante iudicium uiderūt, & hęc
erit eis in tormentum. Sed ulterius affligentur in
hoc, q̄ uidebunt se indignos reputari etiam uide
re gloriam, quam sancti merentur habere. Item
potest q̄ri an damnati uideant, q̄ in hoc mundo
aguntur. Ad hoc respōdet Gregorius pertractās
illud Iob. Siue nobiles fuerint filiū eius siue igno

Prosper

12. mor.
Iob. 9.

R v

SPECVLVM

An dāna
ri uideāt
ea q̄ i hoc
mūdo a-
guntur.

biles, non intelligit. Sicut hi q̄ adhuc uiuentes sunt mortuorum animę q̄ loco habeantur ignorāt: ita mortui uita in carne uiuentium post eos qualiter disponatur nesciunt, q̄a uita spiritus longe est a uita carnis. Quod tamen de animabus sanctis sentendum non est, q̄a q̄ intus omnipotentis claritatē uident, nullo modo credendum q̄a sit aliqd̄ foris q̄d̄ ignorent. Boni ergo uident q̄ fiunt circa suos, mali autem non. Et si dicas, magis distat a dāna/tis gloria beatorum, q̄ ea q̄ in hoc mundo aguntur, sed ipsi non uident ea que circa nos aguntur, ergo multo minus possunt uidere gloriam beatorum. Dico, ea que hic aguntur, non ita affligerēt damnatos in inferno, si uiderentur, sicut gloria beatorum inspecta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea que hic aguntur, sicut sanctorum gloria, quamuis etiam eorum que hic aguntur ostendantur eis que in eis tristitiam augere possunt, licet per se non uideant. Item queritur an damnati in inferno uelint oīno alios eē damnatos. Ad hoc dico, sicut in beatis in patria erit perfectissima charitas: ita in damnatis erit perfectissimum odium. Vnde sicut beati gaudent de omnibus bonis, ita mali de omnibus bonis dolebunt. Vnde felicitas sanctorum considerata eos maxime affligit, unde uellent omnes honos esse damnatos. Tāta em̄ erit inuidia in damnatis, q̄ etiam propinquorum glorię inuidebunt, cum ibi sint in summa miseria, cum etiam in hac uita hoc accidit crescente inui-

dia. Si tamen minus inuident propinquis quam alijs. Et maior esset eorum poena si omnes propinqui damnarentur & alij saluarentur, quam si aliqui de suis propinquis damnarentur. Et exinde fuit quod diues petijt suos fratres a damnatione eripere. Sciebat enim quod aliqui eriperentur, maluisset tamen fratres suos non cum omnibus alijs damnari. Et scias, quod quamuis ex damnatorum multitudine poena singulorum augeatur, tamen tantum supercrescit odium & inuidia, quod magis eligunt torqueri cum multis, quam minus soli. Queri etiam potest an mortui, maxime damnati, uel recordentur ea quae hic sciuerant. Ad hos dico, quod in damnatis erit consideratio eorum quae prius sciuerunt, ut materia tristitiae, non autem ut delectationis causa. Considerabunt enim & mala quae gesserunt, ex quibus damnati sunt, & bona dilecta quae amiserunt, & ex utraque torquentur. Praeterea scias quod duplex poena in genere erit in inferno, scilicet poena damni & poena sensus, quas tangit Christus apud Mattheum. ubi dicit, Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. De poena sensus quae multiplex est, sic dicit Gregorius super illud Matthei. Eijcientur in tenebras exteriores. In inferno erit frigus insuperabile, ignis inextinguibilis, uermis immortalis, foetor intollerabilis, tenebrae palpabiles, flagella cedentium, horrida uisio demonum, confusio peccatorum & despatio omnium bonorum. Itaque damnati pleni erunt omnibus

Matt. 7.

Matt. 8.

SPECVLVM

Isa. 13:

Bar. 11.

Joel. 2.

seria & dolore, habebunt enim fletum in oculis, fridorem in dentibus, foetorem in naribus, gemitum in uocibus, terrorem in auribus, uincula in manibus & pedibus, ignisq; ardorem in mēbris suis om̄ibus. Vnde quidam ait, Infernus est fouea mortifera, poenis omnibus & miserijs referta. Ibi ut scribit Isaias, Vnusq; ad proximum suum stupebit, facies combusti uultus eorū. Baruch Nigrę sunt facies eorum a fumo. Nā omnes uultus peccatorum redigentur in ollam, ut habetur apud Ioelē. Item acerbitas poenarum infernalium potest considerari ex fletu & fridore dentium, ex desiderio mortis, ex manducatione linguarum & blasphemia creatoris, & ex multis alijs his similibus, q̄ omnia ibidem sunt uentura, ut patet ex locis uarijs scripturarū. Vnde Apocalyp. 16. Comederunt linguas suas p̄ dolore, & blasphemauerunt deum cęli p̄ doloribus & uulneribus suis. Tanta erit acerbitas poenarum, q̄ peccatores uita quam omnes appetunt sp̄reta & contempta, mortem quam omnes fugiunt, ardēti desiderio affectabunt. Apocalyp. 19. In diebus illis q̄rent homines mortem & non inuenient eam, et desiderabunt mori & fugiet mors ab eis. Chrysostomus. Ibi qd̄ agemus, qd̄ respondebimus? nihil erit ibi nisi stridor dentium nisi ululatus & fletus & sera poenitentia, cessantibus undiq; auxilijs, & undiq; inualescentibus poenis: sed nec solatium qd̄dem usq; ullum. Nulli enim occurrent oculis no-

stris nisi solum pœnarū ministri & facies undiq̃
 dura tortorum, & q̃ est omnium deterius, nec ae
 ris q̃dem ipsius ullum erit solatium aut lucis. In
 his autem positus quis tremor, imo q̃ resolutio ui
 scerum est diuulsiocq̃ membrorum, q̃ aut quantē
 omnibus sensibus cruces, nullus nunc poterit ser
 mo explicare. De pœna damni sic dicit Chrysoft.
 Nonnulli imperitorum putabant sibi esse satis &
 optabile uideri si geenna tantummodo careant.
 ego autem multo grauiores quam geennam dico
 esse cruciatus remoueri & abijci ab illa gloria,
 excludi ab illis bonis quę preparata sunt san
 ctis. Intolerabilis res est geenna & supplicium
 illud horribile: tamen si mille aliquis ponat ge
 ennas nihil tale dicturus est, quale est a beatę il
 lius glorię honore propelli, odio Christi haberi,
 & ab illo audire: non noui uos. Etenim decem mi
 lia melius est sustinere fulmina, q̃ uultum illū man
 suetudinis pietatisq̃ plenum nos auersantem ui
 dere, & illos totius tranquillitatis oculos nequaq̃
 nos aspicere sustinentes. Sed nequaquam istud pa
 tiamur, o unigenite fili dei, neq̃ experiamur in
 tollerabile illud horrēdumq̃ supplicium. Hęc Chry
 softomus. Vē nobis, q̃a de his malis non cogita
 mus, sed quasi secure torpentes & animę curam
 negligentes ad hęc sine cessatiōe properamus. Sed
 dicet forte aliq̃s, uidetur q̃ iniustus est deus, q̃a ho
 mo pro uno peccato mortali una hora perpetra
 to eternaliter punitur, Hanc q̃stionē mouit Gre

Chryso.

SPECVLVM

Grego.

gorius, & soluit sic. Scire, inquit Petrus, uelim quo modo culpa quae cum fine perpetrata est, sine fine puniatur. Et respondet Grego. hoc recte diceretur, si districtus iudex non corda hominum sed facta pensaret. Inique enim ideo cum fine deliquerunt quia cum fine uixerunt. Nam uoluissent utique si potuissent, sine fine uiuere, ut possent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper uiuere cupiunt, quia nunquam desinunt peccare dum uiuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, quia in hac uita nunquam uoluerunt carere peccato, & nullus detur iniquo terminus ultionis, quia quamdiu ulxit habere noluit terminum criminis. Alia uero ratio quare peccatum mortale obligat ad aeternam poenam potest sumi ex parte eius in quem peccatur, quia est infinite bonitatis & potentiae, scilicet deus. Vnde & offensa ipsius infinita poena digna est, quia quanto est maior in quem peccatur, tanto magis peccatum punitur, secundum philosophum. Et Chrysostomus dicit: Omnis iniuria talis est, qualis fuit persona iniuriam patientis. In magna enim persona & si modica fuerit iniuria facta magna est. In modica autem persona & si magna iniuria fuerit modica uideatur. Haec omnia dilectissime mihi cognoscens & corde iugiter recolens, esto sollicitus de salute tua, & istud aeternum & crudele infernale supplicium respice, considera in temetipso quae sunt utilia & salubria animae tuae. Quid melius est in presenti seculo pro

In 6. ethi

peccatis plangere & poenitens crebrius obsecra-
 re, aut ibi in ignem eternū sine aliqua utilitate de/
 flere. In hoc enim breui tempore per poenitē tiam
 & lachrymas, indulgentiam & consolationē me-
 reris. Plange ergo hic modicum p̄dilectissime,
 ut ne plangas in secula seculorum. Humiliare hic
 ne ibi humiliaris in exterioribus tenebris, & mit-
 taris in ignem inextinguibilem. Beatus ille q̄ hic
 positus, festinauerit in die iudicij dignus inueniri.
 Miserabilis uero q̄ peccando indignum se a glo-
 ria domini constituetit. In illa hora nubes rapiunt
 omnes sanctos sursum in celum, impios autē dia-
 boli rapiunt mittere in caminum ignis ardentis.
 Quis dabit capiti meo aquam immensam, & o/
 culis meis fontem lachrymarum iugiter emanan-
 tem, ut plorē memetipsum die ac nocte obsecrās
 dominum ne indignus inueniar in hora illa aduen-
 tus eius. Et ne audiam illam sententiam formidā-
 dam. Discede a me operarie iniquitatis, nescio te q̄s-
 sis. Quod a nobis auertat Iesus dñs noster, qui ui-
 uit & regnat eternaliter. Amen.

FINIS.

SPECVLO,

rū status uitæ humanæ, qui dicit̄ speculū,
 siue stimulus poenitentiae. Lib. V.